Cumhuriyet

2 HAZİRAN 1985

SİYASET 85

PARASIZ PAZAR EKİ
74

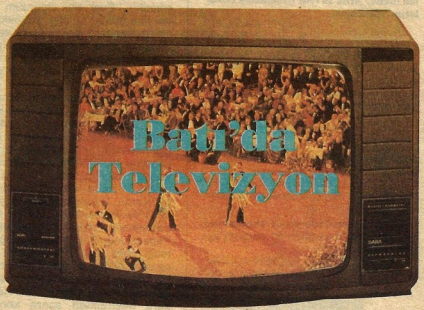

FERRUH BOZBEYLİ 4/5
ARCAYÜREK ANLATIYOR 6
ANAP GRUBUNDA TARTIŞMA 13

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

Söylemesi ayıp 1500'de 3.lüğüm var.
MÜMTAZ KOLA
Beşiktaş Belediye Başkanı

●

Maçlar yönetmeliğe göre oynanır.
KEMAL ULUSU
Futbol Federasyonu Başkanı

●

Semra az kalsın mihmandarı dövecekti.
TURGUT ÖZAL
Başbakan

●

Gerçekten de, şu uçsuz-bucaksız gökyüzünde sergilenen gecede, gündüzde, ayda, güneşde vefâ hissi bulmak o kadar zor ki...
YASİN HATİPOĞLU
Milli Gazete yazarı

●

Biz Pakistan'a gittik, çok iyi ağırlandık. ABD'ye gittik çok değerli ağırlandık. Türkiye'nin itibarı artıyor.
ERDOĞAN DEMİRÖREN
İşadamı

●

Bir Bilen'in saçı olsaydı, ömrüm boyunca kuaförlüğünü gönüllü ve ücretsiz olarak yapardım.
MAHMUT COŞKUN
Sosyete kuaförü

●

Fenerbahçe'nin antrenörü olsaydım, liglerde heyecan yaşansın diye 2-3 kez yenilirdim.
JUPP DERWALL
Galatasaray Teknik Direktörü

●

Milli Takımı bırakırsam, antrenörlük ömrüm, en az beş yıl uzar.
AYDAN SİYAVUŞ
Basketbol Milli Takımı Antrenörü

●

Ben kötü bir adam değilim.
İSMAİL ÖZDAĞLAR
Eski Devlet Bakanı

●

Ne şans yahu? Tam evlenelim dedik, ramazan geldi. Sonra da iki bayram arası. Vural yine paçayı kurtardı.
GÖNÜL YAZAR
Şarkıcı

Daha büyük mesele ise yabancı sermayeye kucak açmamızdır. Özal, dolaştığı yerlerde işte bunun için: "Türkiye'ye gelin... İstediğiniz sahaya para yatırın. Bizde ücretler çok ucuz. Çok güzel iş sahalarımız ve ihracat imkânlarımız var. Marmara'da çok güzel adalar var, turistik tesisler kurun, işletin" diyor. Fakat eski moda sosyalist, yabancı sermaye düşmanları, bu döviz sokma yolunu bir bela gibi göstermek peşindeler. Başbakan, Türkiye'nin adalarını, tepelerini peşkeş çekiyormuş. "Ücret ucuz" diyerek, işçilere hakaret ediyormuş vs. vs.
AHMET KABAKLI
Tercüman Gazetesi yazarı

●

Kimse dışardan zırlamasın.
MİTHAT BAYRAK
Grekoromen Milli Takım Antrenörü

●

Bizdan sonra kurulan partiler, aynı inançta olsalar, parti kurmazlar, bize gelirlerdi, gelmediler.
TURGUT SUNALP
MDP Genel Başkanı

●

Japonların yanında dev gibi kaldım.
SEMRA ÖZAL
Başbakanın eşi

●

Söyleyeceklerimizi dinleyecek biri elbette çıkacaktır.
SADIK ŞİDE
Türk-İş Genel Sekreteri

●

Yeni sevgili, yeni yaşam demektir. Artık, başka bir erkek söz konusudur, taze bir aşk, taze paralar, taze hediyeler birbirini izler. Yeni aşk, taptaze heyecanlar yaratır.
GÜLİSTAN OKAN
Şarkıcı

●

Şimdi de IMF'yi biz kullanacağız.
ADNAN KAHVECİ
Başbakanlık Başdanışmanı

●

Bankerzedeler hasta, ama ben babalarıyım.
KAYA ERDEM
Başbakan Yardımcısı

●

27 Mayıs'ın içinde Rus ajanları vardır.
NİLÜFER GÜRSOY
Celal Bayar'ın kızı

●

Zor durumdayım. Kızıma ayda 75 bin lira nafaka nasıl öderim.
CÜNEYT ARKIN
Sinema oyuncusu

●

DPT'nin dizel motorla ilgili rapor hazırladığına inanmıyorum. Hazırlamışlarsa eğer, ya hesap bilmiyorlar, ya da dayak yememişler.
CAHİT ARAL
Sanayi ve Ticaret Bakanı

●

Bir defa, genç ne demektir? Ben de bir vakitler gençtim. Bugünkü gençler de bir müddet sonra gençlikten çıkacaklardır.
ERGUN GÖZE
Tercüman Gazetesi yazarı

Benim kim olduğumu iyi biliyorsunuz. Ben İsa Peygamberim. Ben Tanrı'nın oğluyum.
MEHMET ALİ AĞCA
Terörist

●

Kanunların ruhuna ilişkin değişiklik olmayacak.
MUSTAFA KALEMLİ
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

●

İhracat için arkamızdaki gemileri yaktık. Geri dönüş yoktur. Dönersek boğuluruz.
EKREM PAKDEMİRLİ
Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı

●

Her yıl kümede kalma hesapları yapmaktan biktık. Artık zirvede oynamanın hesaplarını yapacağız.
CAVİT ÇAĞLAR
Bursaspor Başkanı

●

Gerek "Hayali İhracat" diye bilinen olay, gerekse bu olay üzerinde yapılan açık kamuoyu tartışmaları, ihracat hamlemize büyük zarar vermiştir.
MEHMET BARLAS
Milliyet Gazetesi Başyazarı

●

Spor alanı mı? Gözüme kestirdiğim yer olur!..
HALUK ÖZTÜRKATALAY
Beyoğlu Belediye Başkanı

●

Hocamın nezaretinde resme klasiklerden başladım. Öteki akımları da zamanla uygulayacağım.
ÖZDEN NARİN
Halit Narin'in eşi

●

Şimdi geçim çok zor oldu.
SAKIP SABANCI
İşadamı

haftanın portresi

Malatyalı Hazreti İsa

Annesi ve babası, kendi halinde insanlardı. O da kendi halinde bir insan olarak doğdu. Malatya'nın Pötürge'sinde büyüdü. İlkokulu ve ortaokulu bitirdikten sonra liseye gitti. Orada kim arkadaşlar edindi. Kendilerine **"ülkücü"** diyorlardı. O da ülkücü oldu. Liseyi onların sayesinde ve onlarla beraber bitirdi. Bitirdiği anda üniversite **çantada keklikti.** Ankara'ya gitti üniversite için. "Ülkücü" ağabeyleri, arkadaşları onu bir üniversiteye de soktular. Böyle yıllar geçti. Gün oldu elinde silahla orada-burada adam kovaladı, gün oldu toplantılara katıldı. İstanbul'a geldi. Belli bir ünü **"sayginlığı"** vardı ülkücü çevrelerde. Artık "önemli görev"lerin adamıydı. Günün birinde bir "görev" aldılar, bir arabaya bindiler, İstanbul'un Teşvikiye'sine gittiler, bir köşe başında beklediler, BMW marka araba yaklaşıp önlerinde yavaşlayınca camın dışından şoföre ateş etmeye başladılar. Sonra cam kırıldı, bu kez şoföre direkt ateş ettiler. Şoför öldü. Bu şoför, Milliyet Gazetesi Başyazarı ve Genel Yayın Yönetmeni **Abdi İpekçi**'ydi. İşinden çıkmış, evine gidiyordu. Yolda kendini bekleyenleri bilmeden. Bu cinayet büyük olay oldu. Katili bulanların başına ödül kondu. Günün birinde yakalandı, mahkemeye çıkarıldı, "Evet, ben öldürdüm" dedi. Ve yine günün birinde, yatmakta olduğu Maltepe Askeri Ceza ve Tutukevi'nden kaçırıldı. Önce İran'a gitti, sonra yeniden Türkiye'ye döndü. Kendisini ihbar edeni İstanbul'da bir kahvehanede yakaladı. Çok acımasızdı. **Öldürdü onu.** Sonra Bulgaristan'a gitti, orada biraz kaldı. Ve çeşitli Avrupa ülkelerinde dolaştı. Parayı kim veriyordu bunca gezinti için ona? Bu bilinmiyordu. Ama eski ilişkileri devam ediyordu. "Ülkücü"ler Avrupa'nın dört bir yanına dağılmışlardı. Onların yanına gidiyor, onlarla kalıyor, onlarla ilişkiye geçiyordu. Güneşli bir günde, 13 Mayıs 1981'de Roma'daydı. Halkın arasında dolaşmakta, onlarla görüşmekte olan Papa 2. Jean Paul'e silahını doğrulttu ve tetiği çekti. Artık, ünü yalnız Türkiye çapında değildi. Bütün dünyanın tanıdığı bir insandı o. Çıkarıldığı mahkeme, onu müebbet hapse mahkûm etti. Hapiste bir süre geçirdikten sonra konuşmaya başladı. Dünya yine ondan söz ediyordu. Bulgarlar da mı suikaste karışmışlardı?

İkinci davanın başlayacağı günü herkes merak içinde bekliyordu. Ağca burada neler anlatacaktı? İlk gün geldi çattı. Önce kapıda gazetecilere "Dünyanın sonu geldi" dedi. Ne demek istemişti? Sonra mahkemede bağırarak, **"Ben İsa'yım"** dedi. **"Ben Mesih'im.."** Herkes delirdiğine hükmetti. İkinci gün, "Herşeyi açıklayacağım, ama..." dedi. "Açıkla" dediler. "Vatikan'dan haber bekliyorum. Papa'ya suikast Fatıma'nın üçüncü sırrıyla ilgilidir" karşılığını verdi. Fatıma, bir Portekiz kasabasıydı ve Meryem Ana, burada üç kişiye görünmüş ve üç "sır" vermişti. Bunlardan ilk ikisi, gerçeğe uymuştu. Üçüncüsü ise hiç açıklanmamıştı. Bu uğurda "Fatıma'nın Mavi Ordusu" diye bir tarikat bile kurulmuştu. Ağca'nın onlarla da mı ilişkisi vardı? **"Malatyalı Hazreti İsa"**nın bundan sonra ne diyeceği merakla bekleniyor.

haftanın fotoromanı

Ahmet Karaevli ve Turgut Özal Japonya dönüşünde *(Fotoğraflar: MEHMET ÜNLÜ a.a.)*

dünya kulisi

F.ALMANYA-ABD

Bitburg ziyaretinin "Bitburg"a etkisi

ABD Başkanı Ronald Reagan'ın Federal Almanya'daki Bitburg Askeri Mezarlığı'na yaptığı ziyaret, Bitburgluların birçoğunu şu veya bu yönde etkiledi. SS mezarlarının da bulunduğu mezarlık ziyaretinden olumsuz yönde etkilenenler arasında Bitburg Bira Fabrikası da var. ABD'ye yılda 20 bin hektolitrelik ihracat yapan "Bitburger Pils"in satışı, bazı eyaletlerde düşüş gösterirken, New York ve New Jersey'deki süper marketler, Bitburg biralarını raflarından kaldırdılar. Bitburg firması şefi Michael Dietzsch, "Başkan Reagan, fabrikamızı ziyaret etmiş olsaydı, çok daha az zarar ederdik" diye yakındı.

ABD

Politikacının dalgınlığı

ABD'de geçen yıl yapılan başkanlık seçimlerinde Demokrat Parti'nin başkan yardımcılığına aday gösterdiği Geraldine Ferraro, geçen günlerde "Pepsi"ye duyduğu sadakati ispatladı. Pop şarkıcısı Michael Jackson gibi televizyonda "Pepsi"nin reklamlarına çıkan ve bunun için 750 bin dolar alan Ferraro, kendisiyle yazı masasının başında yapılan bir televizyon görüşmesi sırasında birdenbire masanın üstünde bir "Coca Cola" şişesinin durduğunu fark etti. Ferraro, bir yandan şişeyi ortadan kaldırırken, bir yandan da "Coca Cola" şişesinin kendisine değil, sekreterine ait olabileceğini söylüyordu. Ferraro, televizyon çekim ekibinden, filmi hemen yok edip, çekimi baştan almalarını ve olay hakkında kimseye hiçbir şey söylememelerini istedi. Ama Ferraro'nun son isteği yerine getirilmedi.

YEHOVA ŞAHİTLERİ

Mezhebi telaşlandıran kitap

"Yehova Şahitleri" mezhebinin üyeleriyle birlikte iki yıl boyunca onlardan biriymiş gibi yaşayan gazeteci Rolf Nobel'in, anılarını "Tanrı'nın Üçkâğıtçıları" adlı bir kitapta toplaması, mezhep üyelerini telaşlandırdı. Bugün sadece Federal Almanya'da 100 binin üstünde üyesi olan "Yehova Şahitleri"nin bu kitabı okumaları mezhep yönetimi tarafından yasaklandı. Yasağa rağmen, kitabı okuyan üyelerin derhal mezhepten çıkarılacakları bildirildi. Ancak mezhebin üst düzeydeki üyeleri kitabı "bilimsel" açıdan inceleyebilecekler.

VİETNAM SAVAŞI

Pizzacının hatırlamak istemediği an

Washington'daki bir pizza lokantasının sahibi olan Ngyuen Ngoc Loan'ı hemen herkes tanır, ama pizzalarından dolayı değil. Bugün 5 çocuk babası olan Loan, Vietnam Savaşı sırasında Güney Vietnamlı bir polis şefiydi. Loan'ı, elleri bağlı bir esiri sokak ortasında kurşuna dizerken saptayan fotoğraf, daha sonra Pulitzer ödülünü almış ve dünya çapında vahşetin açık bir göstergesi olarak tanınmıştı. Bu fotoğraf çekildikten 3 ay sonra Saygon'daki bir sokak çatışması sırasında bir bacağını kaybeden Loan, savaş sonrasında ABD'ye iltica etti. Ngyuen Ngoc Loan bu fotoğraftan söz edilmesini pek istemiyor ve "Bu konuda konuşamam. Yaşamımın bu dönemi hakkında kendi kendime bir karara varmalıyım" diyor.

HAFTANIN KONUĞU

FERRUH BOZBEYLİ

Demokratik Parti ve eski Meclis Başkanı Ferruh Bozbeyli.
(Fotoğraflar: RIZA EZER)

Sayın Bozbeyli'nin anlattıklarına bakılırsa politika dışı kalmasının nedenleri bunların hiçbiri değil.

Nazım Hikmet'in vatanseverliğinden söz ederkenki, Necip Fazıl'ın şiirlerine olan tutkusunu dile getirirkenki bir içtenlik içinde:

— Bir kere diyor, **politikadan soğumuş değilim.**

Politika iyi yapıldığı zaman dualı bir iştir. (Ancak kötü yapılırsa elbette beddua'sı vardır.) Bugün niçin herhangi bir politik faaliyetin içinde olmadığıma gelince.. Bazı şeyler vardır ki, bir kişi ile olmaz. Bir kişi mesela kendi başına yemek yiyebilir. Ama bir cenazenin kaldırılması için bile dört kişi gereklidir. Benim tek başıma siyaset yapmak istiyorum dememin bir anlamı yoktur. Bir de beni siyasete davet eden bir vakıanın olması gereklidir.

Sayın Bozbeyli, telaşsız, açık seçik konuşuyor. Ağır ağır, tane tane tok bir sesle konuşması TBMM başkanlık kürsüsünde geçen beş yılın kazandırdığı bir özellik herhalde. Bir siyasal hareketin, eski bir siyasal parti liderinden ve hâlâ politikadan hoşlandığını söyleyen bir politikacıdan beklenmeyecek bir içtenlikle konuşuyor.

—Bu dönemde diyor, **ne ben bir politik göreve talip oldum. Ne de gelip bana herhangi bir teklif yapan oldu.**

İçinde bulunduğumuz dönemde bir deneyimli politikacı olarak size bir öneri gelmemesini nasıl karşılıyorsunuz? Acaba sizin tipinizdeki bir politikacıyı yeni siyaset dönemi için uygun mu görmüyorlar?

— Efendim herhalde ihtiyaç duymamış olmalılar. İhtiyaç duyulsa idi böyle bir davet olurdu.

Sayın Bozbeyli'nin sözlerinde ve üslubunda bir tevekkül havası hissediliyor. Oysa politikada tevekkülün, ya da durup beklemenin fazla bir yeri olmaması. Öyle ya kendisi gerçekten politik bir işlev üstlenmek istiyorsa bunu dolaylı dolayısız ilgili yerlere yansıtması gerekmez mi?

Sayın Bozbeyli bu noktada biraz durakladıktan sonra, bizimle "usul hakkında" konuşmak istediğini belirtiyor:

Demokrasi, tek insan aklından, çok insan aklına geçiş rejimidir. Çok insanın ortak bir akıl çizgisinde doğru düşünceyi tespit edebilmelerine imkân veren rejimin adıdır demokrasi.

— Bu sorularınızla bugünkü siyasi tartışmaların, politik durumun içine beni davet etmek istiyorsunuz. Sorularınıza cevap vermek için nedenlerini de açıklamamı isteyeceksiniz. Yani ben şu veya bu kapıyı çalmadım. Şu sebeple çalmadım. Çünkü onların görüşleri şudur. Ben bunu doğru bulmuyorum. Bu nedenle başvurmadım. Gibi sözler söylemem gerek.

— Efendim, konuşmamızın amacı bir pazar sohbeti yazısıdır. Amaç ağzınızdan çıkacak bir cümleyi haber haline getirmek, ya da sizi bir polemiğin içine sürüklemeye çalışmak değildir. Bir eski siyasi partinin lideri olarak deneyimli bir politikacı olarak, hele de olağanüstü bir dönem sonrasında Meclis'e girmiş bir milletvekili, Millet Meclisi Başkanlığı yapmış bir politikacı olarak düşüncelerinizi, duygularınızı aktarmaktır, hazırlayacağımız yazının amacı, deyiş yerinde ise bir eski politikacının portresini, onun, varsa kırgınlıklarını özlemlerini yansıtmaya çalışmak hepsi bu..

— Efendim, soruyorsunuz söyleyeyim. Hiç kimseye kırgınlığım yok. Ancak bazı yanlışlarım olmuştur. Ama Allah biliyor ki bu yanlışlarımın zararı bana dokunmuştur. Millete zarar veren yanlışlıklar yapmadım.

— Zarar derken, bir iki örnek verebilir misiniz?

— Arzedeyim efendim. Mesela bazı kimselerin yaptığı yanlışlar memleketi 12 Eylül öncesi durumu sürüklemiştir. Bundan ölü zarar olabilir mi? Ben bu manada millete zarar veren bir yanlış yaptığıma kani değilim. Ama bazı yanlışlarım bana zarar vermiştir.

— Neler mesela?

— Ben Meclis Başkanlığından istifa ederek ayrıldım. Ondan sonra da politikaya devam etmek istemiyordum. Kararım bu idi. Çünkü bir milletin kendi evlatlarından birine verebileceği en büyük mevkilerinden birini elde etmiştim.

— Niçin istifa etmiştiniz efendim?

— Çünkü bu yüce görevi tarafsız yapmama imkân verilmiyordu. Tarafsız yapamıyordum. Bu yüzden ayrıldım. Daha sonra, hazırlıkları yapılmış, kuruluşu tamamlanmış bir partinin genel başkanlığını teklif ettiler. Bu teklife uzun süre mukavemet etttim. Sonunda kabul ettim. Şimdi anlıyorum ki biraz daha mukavemet etmeli ve o partinin genel başkanlığını kabul etmemeli imişim. Yanlış yapmışım.

Bir politikacının yanlış yaptığını kabul etmesi, hele de bunu bir gazeteciye açıklaması ülkemizde kırk yılda bir cereyan eden olaylardan. Hele bunu, kırk yaşından önce TBMM Başkanı olmuş, kırk milletvekilli bir siyasi partinin liderliğini yürütmüş bir politikacının yapmasını ise ülkemizde politika adına umut verici bir gelişme saymak gerek.

Sayın Bozbeyli'yi devletin en önemli en onurlu koltuğundan vazgeçiren "zorluk" ne idi?

Efendim, TBMM Başkanlığı'na iktidar partisinin üyesi olarak seçilirsiniz ama, seçildikten sonra bu mevkinin şartı olarak tarafsız davranmak, Meclis içinde hukuku eşit olarak uygulamak zorundasınız. Bu hem parlamenter sistemin hem de hukuk devletinin gereğidir. Türkiye İşçi Partisi 15 milletvekili ile temsil ediliyordu. Bu partinin milletvekilleri ile öteki partiler arasında ayrım söz konusu olamazdı. Ama o zamanki partinin milletvekilleri, TİP'lileri kayırdığımı falan ileri sürüyorlardı. Bu yüzden amansız tenkitlere uğruyordum. Oysaki parti ayrım olmadan, milletvekili milletvekilidir. Ancak daha sonra kulağıma gelmiştir ki, İşçi Partililer de beni kendilerine yakın görüyorlarmış. Biraz "işlenirsem" kendilerine yaklaştırılabilir mişim." Hani bir söz vardır. Ben nerede-yim, beyim nerede diye... "Zorluklar" derken bunları kastediyorum.

Tatil günü olduğu halde Sayın Bozbeyli kravatlı takım elbiseli. Bir zamanların genç Meclis Başkanı iki yıl sonra 60 yaşında olacak. Ama yaşını hiç göstermiyor. Saçlarında hiç ak yok. Üstelik gülüşü ile saç biçimi kamuoyunun kendisini ilk tanıdığı günlerin havasından fazla bir şey kaybetmemiş gibi.

— Sayın Bozbeyli bir politikacı sizce hangi özelliği ile hatırlanmalı.

— Efendim, politikacı sonunda halkın dilinde, düşüncesinde bir tek kelimeye indirgeniyor. Politikacı bir tek sıfatla anılır oluyor, "kurnaz", "ihtiraslı", "zeki", "dürüst", "cesur" gibi...

Sayın Bozbeyli'ye göre politika "haklı" ile "güçlü"nün mücadelesidir. Ancak politikada daha çok "güçlü" olanın taraftar toplaması ihtimali fazladır. Çünkü "güçlü" ile birlikte olunca işin içinde "güçten" pay almak vardır. İktidar partilerine hücumun başlıca nedeni budur.

Politikacı, sonunda halkın dilinde, düşüncesinde bir tek kelimeye indirgeniyor. Politikacı bir tek sıfatla anılır oluyor. "Kurnaz", "ihtiraslı", "zeki", "dürüst", "cesur" gibi.

Söz "politikaya" gelmişken, Sayın Bozbeyli'den kapsamlı bir politika tarifi almak yerinde olacak:

"Politikayı besleyen kaynak muktedir olma arzusudur. Söz geçirmek, emretmek, hükümet olmak ve hükmetmektir. Hedef budur.

"Politikada bitaraf olan bertaraf olur"

AHMET TAN

"Ben sağcıyım. Muhafazakâr ve milliyetçi bir insanım" diyen Ferruh Bozbeyli'nin sözlerine inanmak kolay değil... "Vatansever" dediği şaire ve heyecanla okuduğu şu dizelere bakınız:

"Dört nala gelip uzak Asya'dan, Akdeniz'e bir kısrak başı gibi uzanan bu memleket, bizim..."

Nazım Hikmet'ten, hem de "oruç ağızla" ezberden mısralar okuyan eski TBMM başkanı ve eski Demokratik Parti lideri Bozbeyli'nin kapısını bugün hiçbir politikacının çalmamasına bu yüzden fazla şaşmamak mı gerek?..

"Bileni", "erteleyeni", "bekleyeni" ile 12 Eylül 1980 öncesi politikacılarının şu veya bu biçimde politika ile hemhal oldukları, 12 Eylül'de dünyaya gelmiş bebek yurttaşlarımızın bile malumu. Ancak, Demokratik Parti'nin ünlü Genel Başkanı Bozbeyli bugün politikadan, politikacılardan uzak mı uzak. Bir bankanın yönetim kurulu üyeliği görevi ile evi arasında, şiirlerle kitaplarla dolduruyor günlerini.

Kurulmasından itibaren görev aldığı Adalet Partisi'ni, kayıtsız şartsız Süleyman Demirel'in denetim altına almasına başkaldırıp, 1970 yılında **"Cumhuriyet Türkiye'sinde tek adam olma hakkı Atatürk'e aittir"** diyerek **"milliyetçi sağ düşünce için fazilet mücadelesi açan"** Bozbeyli bugün politikanın çok dışında kalmış durumda.

Acaba neden?

Politikadan, bunca yıl ve deneyimden sonra soğumuş mu?

Yoksa Türkiye'nin siyasal hal ve gidişine politikacıların fazla etkili olamayacağına mı inanıyor?

Ya da bugün bir sağcı politikacı olarak sağdaki üç partiden hiçbirini sağlıklı bir çizgide görmediği için mi politikaya ilgisiz duruyor?

de fikir sorup, akıl danışmadı. Politika böyledir. 1961 yılında da biz Meclis'e geldiğimizde biz de gidip kimseden öğüt falan istemiştik."

"Politikada kendi bildiğini okuma" konusu sözü demokrasiye getirdi. Demokrasinin ne olduğunu, eski "Demokratik Parti" liderinden aktarmak istedik:

"Demokrasi, tek insan aklından, çok insan aklına geçiş rejimidir. Çok insanın ortak bir akıl çizgisinde, doğru düşünceyi tespit edebilmelerine imkân veren rejimin adıdır demokrasi..

Tek insanın aklı ile yönetilen partiler, gazeteler, şirketler vardır. Ancak bunların varlıkları o kişilerle kaimdir.."

Sayın Bozbeyli kendi politika anlayışını nasıl tanımlıyor:

"Hiçbir zaman keskin politika taraftarı olmadım. Keskin politikaya inanmıyorum. Çünkü hasım diye görülen parti sonuçta bu ülke için çalışan bir partidir. Bir siyasi partinin kendi ülkesinin yıkılması için çahştığını düşünmeye rakiplerinin hakları yoktur.

Ayrıca şunu eklemek isterim. Demokrasi üstün insan rejimi değil, vasat insanlar rejimidir. Vasat insanların düşüncelerini bir araya getirmeleri ve ortaya çıkacak ürüne birlikte sahip çıkmaları rejimidir. Benim inancım budur. Ancak bu inancı paylaşmaya davet edince, bazıları (benim elime ne geçecek) diye soruyorlar. Buna cevap veremeyince yollar ayrılıyor."

Sayın Bozbeyli "yakın geçmişin siyasal falına bakar" gibi konuşuyor. Kitaplarında anlattıklarını anımsayınca her kelimenin yaşanmış siyasal pazarlıklarını bir şahnesini canlandırdığını görüyorsunuz.

İktidar partisinin milletvekili transferi mekanizması, falanca mevkiye filancanın atanması için yürütülen diyaloglar vesaire... Bunlar "ağız tadı kaçırıcı" tarihi özel ayrıntılar. Yeniden "genel soyutlamalara" yönelmek en iyisi.

"İnsanların yüzleri, diyor **gözleri elleri ayakları birbirine benzemez. Hiç kimse karşısındakinin yüzü gözü kendisininkine benzemiyor diye kızmaz, kavga etmez de niçin, fikirleri düşünceleri benzemiyor diye itişmeye girer. Hep uzlaşma üzerinde**

Politikada tercihler ve iktidar payı birbirinden ayrılmaz temel kavramlardır. Herkes tercih edilmek ister. Daha ileri bir tercihe ulaşma ve daha büyük bir payla iktidar kudretini elinde bulundurma arzusu politikacılar arasında bir yarış heyecanı yaratır. Bu yarışta kimse kimseye yardım edemez. Başkasına yapılacak her yardım, yardım edenin süratinde yavaşlamaya yol açar.

duruyorum. Çünkü politikada susturma, sindirme meraklıları olduğu sürece gerçek bir demokrasi kurmaya imkân yoktur.."

Sayın Bozbeyli başka ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de solun sağı "şeytan", sağın solu "iblis" gibi görmesi yüzünden, yoğun felaketler yaşandığı görüşünde. Yunanistan'da, İspanya'da solcuların, sağcıları "faşist", sağcıların ise solun her türünü "komünist" olarak görmeleri yüzünden bu iki ülkenin iç savaşa sürüklendiğini, aynı durumun yaşanması tehlikesinin Türkiye'nin de kapısını çalmış olduğunu belirtiyor.

"Bir milletin bir yarısının diğer yarısından korkması ve korka korka birlikte yaşaması mümkün değil. Karşılıklı siyasal görüşler, (faşizm veya komünizm gelecek) diyerek birlikte demokrasi için çalışamazlar.."

Sayın Bozbeyli bir toplumda sağ ve sol kavramlarının ne olduğunun yeterince bilinmemesi ve tarafların birbirlerine keyiflerince sıfatlar vermesi yüzünden toplumda uçurumlar oluştuğu inancında, öyle ki, bu konuda, ilginç bir tezi var:

"Türkiye için "sağ" ve "sol" mefhumları ithal malıdır. Ancak ne var ki, memleketimize "sol" fikir, "sağ" düşünceden önce girmiştir. Bu yüzden "sağ"ın tarifini de "sol" yapmıştır. Bu tarif objektif olmayıp, bir "umacı" görüntüsünü ortaya koymuştur. Önce bu yanlışığın düzeltilmesi gerekir.."

Sayın Bozbeyli "sağcı bir politikacı olarak" kendisine düşen görevi yaptığı inancında. Çünkü Türkiye'de "demokratik sağın ne olduğunu" anlatan derli toplu bir kitabı ilk kez kendisi kaleme almıştır. Öyle ki yıllardan beri sağın sözü edildiği halde, sağın tanımını yapan ciddi düşünce eserleri verilememektedir.

Politik felsefesini "uzlaşmacı ya da demokratik sağcı" olarak açıklayan, Nazım Hikmet'en şiirler okumakla kalmayıp onu "vatansever" bulan, kitabına "Pir Sultan Abdal"dan dizeler alan bir sağcı politikacı niye politikada "payidar" olamamıştı?

Sayın Bozbeyli'nin yanıtı çok kısa idi:

"Bitaraf olan bertaraf olur..."

Meclis tutanaklarından

"Biz, 'seçmene selam' sorularına cevap vermeyiz.."

TBMM tatile hazırlanıyor. Her zaman olduğu gibi haziran ayına gelindiğinde TBMM ve hükümet, "yıldırım harekâtına" girişir ve önemli gördüğü yasa tasarılarını bir hafta içinde geceli gündüzlü çalışma ile bitirir, basın mensuplarını da "bitirerek" tatile girer.

Şimdi tam böyle bir hazırlık içine girmiş boğuluyoruz. Herkes tetikte. Ancak Genel Kurul'da ilginç tartışmalar da eksik değil. Geçen hafta sözlü soruların yanıtlanmadığı yolunda hükümetle ana muhalefet arasında tartışma çıktı. Kültür ve Turizm Bakanı kürsüye çıkıp, "Her soruya cevap vermeyiz" deyip işin içinden çıkıverdi. Şimdi bu tartışmaları izleyelim:

RAFET GENÇ

23.5.1985

M.NURİ ÜZEL (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım, şu attığımız lafların manası var mı? "İbretle seyretmekmiş, artistik şeymiş" konuşmayınız, bir manası var mı bunların, yani niye buyu böyle yapıyorsunuz, niye söylüyorsunuz ki, niye tahrik ediyorsunuz ki, yapılacak bir konu yok. Burada çıkmışız, bir fikri ifade etmek istiyoruz, burada söylediğimiz sözler bugünkü iktidarımızın daha iyi vazife görmesini sağlamak içindir, Meclis'i dışlatmamak içindir, başka bir şey değil muhterem arkadaşlarım.

BAŞKAN — Sayın Üzel, lütfen tamamlayın efendim.

M.NURİ ÜZEL (Devamla) — Bir milletvekili millet namına burada her zaman sual sormak hakkına haizdir ve sorulan suale de hükümetin cevap vermesi anayasa hükmü gereğidir. Bunu bilmiyor musunuz?..

İSMAİL DAYI (Bahkesir) — Ne biçim konuşuyorsun sen?

M.NURİ ÜZEL (Devamla) — Efendim konuşma tarzım bu, konuşma tarzım bu; sizin çıkardığınız laflardan sizin kulağınıza sesimi işittirebilmek için hoparlör kâfi gelmediği için yüksek sesle konuşuyorum.

BAŞKAN — Sayın Üzel, bu usul konuşması değil, lütfen efendim.

M.NURİ ÜZEL (Devamla) — Gayemi çok iyi anladımız ki bunun için infial gösteriyorsunuz. Milletvekilleri arkadaşlarımsınız. Bunu lütfen siz sağlayınız. Çok teşekkür ederim. (HP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederim sayın Üzel.

M.NURİ ÜZEL (Devamla) — Usul konuşması değil, usulün konuşmasına bırakmıyorlar Sayın Başkan, lütfen Genel Kurul'a hâkim olunuz.

BAŞKAN — Tamamlayın, siz tamamlayın efendim.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI MEHMET MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Bakan, lehte yapılan bu usul konuşmasına cevap vereceklerdir. Buyurun Sayın Bakan. Aleyhte.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Sivas) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar; şimdi bu kadar arkadaşımın heyecanlanmasına ve sinirlenmesine yer yok zannediyorum.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Sinirlenmedi, heyecanlanmadı.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Hayır biz görtürürüz efendim. Biz yakından tetkik ediyoruz, görürüz. Şimdi içtüzüğün belirttiği birtakım usullere uymak mecburiyetindeyiz. Hangi sual, kaç defa tehir edilir, nasıl izin alınır? Bunlar belirlidir. Biz, tüzüğe uymayan hiçbir hareket yapmıyoruz; ama şunu belirteyim: Allah'ın günü tabii bir hakkımızı kullanıyorsunuz, 25'in altına düşmeyen sözlü sorularla. Kimse alınmasın; ama çoğu "seçmene selam" kabilinden sorularla.. (HP sıralarından gürültüler)

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Hiçbiri değil, görevinizi hatırlattık.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Biraz evvel benim cevap verdiğim husus da "seçmene selam" idi beyefendi. Müsaade buyurun, çıkın konuşun buraya. Ben de fikrimi ifade edeceğim. Çoğu, "seçmene selam" olan sorularla bu Meclis'i işgal etmektesiniz, sabırla buna tahammül gösteriyoruz, vazifemiz bu; ama kanunlar, sizin sözlü sorularınızdan çok daha mühim. Biz, tercih hakkımızı tüzüğün bize verdiği haklardan bilistifade kullanabiliriz; sizin de bundan şikâyete hakkınız yok. Kaldı ki, bakınız 8 nolu burada bir sorunuz var. 15

Nuri Üzel: Konuşma tarzım bu.

Mükerrem Taşçıoğlu: Biz görürüz

günden beri ilgili bakan burada bekliyor, 15 günden beri bu arkadaş yok.

YILMAZ İHSAN HASTÜRK (İstanbul) — Görevli efendim o arkadaş.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen.

ONURAL ŞEREF BOZKURT (Çanakkale) — O arkadaş görevli.

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANI MÜKERREM TAŞÇIOĞLU (Devamla) — Yani madalyonun ters tarafına da bakınız. Bunları mesele olarak buraya getirmeyin. Daha muhtevalı, daha bu topluma, bu milete fayda sağlayacak sorularınızı biz ayıklıyoruz, hemen cevaplıyoruz; ama dediğim gibi selam nevinden olanları, kanunu ön planda tuttuğumuz için bile bile belki de cevaplamamak cihetine gidiyoruz.

PERTEV AŞÇIOĞLU (Zonguldak) — İbretle seyrediyoruz sizi Sayın Üzel.

BAŞKAN — Sayın Üzel, usul hakkınızdaki...

M.NURİ ÜZEL (Devamla) — "İbret" lafı herhalde sizlere aittir sayın arkadaşım.

BAŞKAN — Sayın Üzel bir dakika

M.NURI UZEL (Devamla) — Şu anda söylemek istediğim şu; bir bakanın pek tabiidir ki bir sözlü soruya cevap vermek için vakti olmayabilir. Gerekli tetkikatı yaptırmamış olabilir; herhangi bir şekliyle, bugünkü politik durumda bugünün havasıyla cevap vermek istemeyebilir; bu gayet tabiidir. Ancak, burada olduğu biline biline bakanın "Burada yoktur, cevap vermiyor" diye çıkmış gitmiş olması hepimizi dışlamak değil midir sayın arkadaşlarım, Meclis'i dışlamak değil midir; ama şöyle getirilebilir, bakan burada oturur, "Efendim, sualiniz geldi, şu anda cevaplayacak durumda değilim" denir. Bu her zaman için kendisinin hakkıdır ve kendisine verilir.

İşte bu Meclis'e karşı gösterilecek en basit bir politik nezakettir. Bunu hatırlatmak istiyorum. Bu politik nezaketi dahi göstermeyip, burada bulunduğu halde dışarı çıkarak kimse varsa, politik nezaketi yerine getirtmek lazım gelen bir iktidarın partililerisiniz, milletvekilleri arkadaşlarımsınız...

1971'de yurt dışına çıkışı yasaklanmıştı

1971 darbesiyle Demirel iktidardan uzaklaştırılırken, Turgut Özal, Devlet Planlama Örgütü'nün başındaydı. Hükümetin ekonomik politikasının uygulamasında ilk söz sahiplerinden biriydi. 1980'de 12 Eylül Harekâtı gerçekleştiği zaman, iktidarda olan gene Demirel'di. Turgut Özal ise, Başbakanlık Müsteşarlığı görevini yürütüyor, Devlet Planlama Örgütü'nü yönetiyordu. 1980'de de Demirel hükümetinin aldığı ekonomik kararların uygulayıcısı yine Özal'dı.

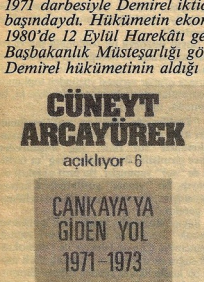

"Cüneyt Arcayürek Açıklıyor" dizisinin altıncı kitabı da geçen günlerde yayımlandı. Arcayürek, "Çankaya'ya Giden Yol 1971-73" isimli bu kitabında 12 Mart'la başlayan "askerli" günleri ve o dönemin kuvvet komutanlarının daha sonra 1973 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde nasıl bir tavır aldıklarını anlatıyor. Bu arada, gerek geçmişin, gerekse bugünün önemli siyasi - bürokratik - askeri kişileriyle yapılmış özel sohbetleri, bu kişilere ilişkin bilgileri de en ince ayrıntısına kadar veriyor. Aşağıya aldığımız bölüm, Arcayürek'in anılan kitabının Başbakan Turgut Özal'la ilgili sayfaları (Cüneyt Arcayürek -Açıklıyor - Çankaya'ya Giden Yol 1971-73, Bilgi Yayınevi, İstanbul, 1985, s. 157-167).

Turgut Özal adını halkımız, 24 Ocak kararlarından, özellikle 12 Eylül'de ordunun yönetime tümüyle el koymasından sonra duydu.

Özal'ın iki yıl içinde yüzde 10'a indireceğini söylediği enflasyon, 1983'te askeri hükümet zamanında yüzde 35 iken, 1984 sonunda yüzde 50'nin üzerinde gerçekleşmişti.

Basının Turgut Özal adıyla yakından ilgilenmeye başladığı tarih ise, daha gerilere, 1960'lara değin uzanır.

Süleyman Demirel, 1969'larda Özal'ı Devlet Planlama Örgütü'nün başına getirdi. Bir süre sonra Turgut Özal adı, kamuoyunun duyarlı olduğu kimi konulardaki ters tutumu nedeniyle basında sık sık geçmeye başladı. O tarihlerde Özal'ın "aşırı dinci eğilimlerin adamı" olduğu yaygındı, ne var ki, Özal da Türkiye'de yeni filizlenen bu akımın önde gidenlerinden biri olduğunu yadsıyacak herhangi bir davranış göstermiyordu.

Demirel ile Özal adlarının garipsenecek bir yazgısı vardı:

1971 darbesiyle Demirel iktidardan uzaklaştırılırken Turgut Özal, Devlet Planlama Örgütü'nün başındaydı. Hükümetin ekonomik politikasının uygulamasında ilk söz sahiplerinden biriydi.

1980'de 12 Eylül harekâtı gerçekleştiği zaman, iktidarda olan gene Demirel'di. Turgut Özal ise, Başbakanlık Müsteşarlığı görevini yürütüyor, Devlet Planlama Örgütü'nü yönetiyordu. 1980'de de Demirel hükümetinin aldığı ekonomik kararların uygulayıcısı yine Özal'dı.

Ekonomik görüşleri Demirel'in bakış açısına eşti. Siyasal açıdan Demirel'den ayrı düşüncelere sahipti. Nitekim, MSP'nin İzmir adayı oldu, seçimi yitirdi.

1983'ten beri Türkiye Cumhuriyeti'nin Başbakanı.

Dört yıla yakın bir "aradan" sonra, 1983'te "yeni" demokrasiye açılış günleri geldi. Türkiye'ye yeni bir "siyasal partiler düzeni" getiriliyordu. Askerî yönetimin önde gidenleri yeni Meclisin üç siyasal partiden oluşmasını kararlaştırmışlardı. Verilen izinle bu üç siyasal parti kuruldu.

Ne var ki, kurulan üç partinin neyin nesi, kimin fesi olduğunu halkımız bilmiyordu.

O sırada kamuoyunun alkışladığı davranış TV'den geldi. Türkiye'yi beş yıl süreyle yönetecek olan partileri tanıtmak, önderleri üzerinde halkımızın yargılarını pekiştirmek için bir dizi program hazırladı. Basın toplantılarından önce, TV'de üç parti önderiyle bir açıkoturum düzenlendi. Türk halkı, 22 Ekim 1983 günü TV'lerinin başına geçti.

Karşımızda, bir "paşa", bir "devlet bürokratı", bir de "özel sektör yanlısı" üç insan vardı:

Turgut Sunalp, Necdet Calp ve Turgut Özal.

Eski kontenjan senatörü, gazeteci Hüsamettin Çelebi'nin yönettiği açıkoturumda, üç parti önderi iktidara geldiklerinde "halkımızı nasıl mutlu edeceklerini" anlattılar.

22 Ekim 1983 günü, TV'de Turgut Özal, "Şimdi müsaade edersenız" diye başladı, 12 Eylül'ün nedenleri üzerinde durmayacağım."

Kaldı ki, hiç kimse Özal'dan böyle bir şey beklemiyordu.

Ama, Turgut Özal 12 Eylül'e "geliş nedenlerimizi" anlatmaya hevesli ve meraklıydı. Ordunun yönetime hangi belirgin nedenlerle müdahale ettiğini anlatmak istiyordu. Bu anlatımdan sonra, kendisine "bir hisse" çıkaracağı kuşkusuzdu.

Bu konuda Özal'ın ilginç bir yaklaşımı vardı. Öne sürdüğü savları Özal "keşfetmemişti", Özal'dan önce kimi "politikacı düşünürler" de bu gerekçeleri savunmuşlardı. Fakat, Özal'ın ayrımlı bir durumu vardı, öteki parti önderlerine kıyasla iktidara daha yakın gibi görünüyordu.

Özal, yalnızca 12 Eylül'e gelişin ana nedenini değil, 12 Mart darbesinin gerçekleşme nedenini de aynı biçimde açıklıyordu. Ona göre, on yıl arayla gelen askeri müdahalenin ana gerekçesi, "ekonomide 'kötüye' gidişti."

Özal, 22 Ekim 1983 gecesi TV'de 45 milyon izleyicinin huzurunda şöyle dedi:

"... Biz acaba 12 Eylül'e gelirken nasıl zayıftık. Şöyle bakalım: Ben bir gözlem daha yaptım. 12 Eylül'den evvel bir 12 Mart var Türkiye'de, gene anarşik hareketlerin başladığı ve tabii 12 Eylül ölçüsünde değil, evvelsindeki ölçüde değil, daha ufak ölçüde bir hareket. Onun gerisinde iktisadi sıkıntıların, sosyal sıkıntıların olduğunu görüyoruz... Şimdi biz diyoruz ki, bundan sonra bu mesele patlar mı?.. Bize de bu sorular soruluyor. Ben hemen şunu söyleyeyim. Patlaması için, tekrar anarşik ortama dönüşmesi için üç önemli nokta görüyorum. Bir tanesi gerek şarttır. Yeterli olmamalıdır, o nedir?.. Türkiye, ekonomisini düzeltmek mecburiyetindedir. Sosyal meseleleri halletmek mecburiyetindedir. Önümüzdeki beş senede eğer bu ekonomi tekrar birtakım sıkıntılara düşer, yoklıklar, kuyruklar, karaborsa, hayat pahalılığı artmaya devam ederse, hiçbir güç anarşinin dönmesine mani olamaz. Bunu açık, kesin olarak söylemek mecburiyetindeyiz...

...12 Eylül'e gelmeden hatta 12 Martta da, bazı meseleler oldu. Ekonomik bazı sıkıntılar oldu. Bu bir tesadüf değildir. İstatistiki bağlantıdır ve oradan şu noktaya geliyorum."

Özal'ın müdahale önceleri Türk ekonomisine değinen yargıları —sözcüğüne dokunmadan aktardık— işte, bu biçimdeydi.

Turgut Özal: Her zaman ekonomik yönetmen.

Tabii, Özal'ın 1983'teki TV açıkoturumunda, enflasyonu yüzde 10'a indirmeye söz veren cümlelerini —konu dışında kaldığı için— buraya aktarmıyorduk. Daha sonraki aylarda "yüzde 10 vaadini" anımsamayıp, kimi resmî toplantılarda yadsıdığı için, müdahale öncesi sayın doktüğü ekonomik nedenleri —olduğu gibi— aktarmaya özen göstermek zorundayduk.

TV'deki sözleriyle neyi amaçlıyordu?... Özal'a göre, 12 Mart darbesiyle 12 Eylül harekâtını getiren bellibaşlı etken "ekonomideki kötüye gidişti."

1983'te Özal, 12 Eylül'e gelişin nedenini de "... İktisadi sıkıntılara, bozukluklara" bağladı. "Hafıza-yı beşer" her zaman şaşmazdı.

12 Eylül 1980 günü, Turgut Özal konuttan alındı, askeri yönetim önderlerinin huzuruna götürüldü, kurulacak hükümette ekonomik işleri yürütmesi istendi. Özal, kabul etti. (Acaba o gün, 1971 darbesinden sonra askeri yönetimce yurt dışına çıkmasının yasaklanması olayını anımsıyor muydu?)

Özal'dan "1980 Türkiye'sinin ekonomik durumunu gösteren bir rapor" istenildi.

Özal, yazdı.

Özal, 12 Eylül harekâtından önce işbaşında olan "koalisyonsuz azınlık AP hükümetinin" ekonomik kararlarıyla yürüttüğü politikayı övdü. "Bu kararlar alınmamış olsaydı, 'bugün', Türkiye'nin tam bir ekonomik çöküntüye gideceğini ve bunun da devleti tahrip edeceğini 'gayet açık' biçimde" vurguladı.

Bu rapor, Özal'ın 1980'de ekonomiyi nasıl gördüğünü kanıtlayan belgeydi.

Ne çare, 1983'te Özal, "ekonomimizin 'kurtarıcısı' olmaya" heveslenmişti.

Ne çare ve yazık, Özal, 1983'te kötüdüğü 1980 ekonomisini savunuyordu.

Kötüdeği 1971 ve 1980 ekonomileri için o yıllardaki raporlarıyla mektuplarında Özal'ın kaleminden bal damlıyordu.

Arılı, petekli Anavatan Partisi'ni kurmadan önce...

O arıların baldan oylarıyla iktidara gelmeden önce, kötüleyerek.

Ahhh, —orta yaşlıların diliyle— hafıza!

Ahhh, —genç kuşakların diliyle— bellek!

Heyhat!

Kaldı ki, Özal'ın 22 Ekim 1983'te TV'de askeri müdahalelerin nedeni olarak öne sürdüğü pahalılık, yatırımsızlık, işsizlik gibi önemli öğeler —Ocak 1985'te— Anavatan iktidarının ikinci yılında "çok daha ileri boyutlara" ulaşmıştı. Zira iki yıl içinde yüzde 10'a indireceğini söylediği enflasyon, 1983'te askeri hükümet zamanında yüzde 35 iken, 1984 sonunda yüzde 50'nin üzerinde gerçekleşmişti.

1985'te enflasyon hedefini yüzde 25 olarak gösteren Özal'ın bu önyargısı, yılın ilk iki ayında uçup gidiyordu. Öyle ki, Özal'ın her davranışını "mucize —altın olay— reform" diye alkışlamayı meslek edinen kimi başyazarlar oylarıyla orantılı yazılarında artık, Özal'ın 1985'te enflasyonu aşağıya çekemeyeceği gerçeğini kabul etmişlerdi.

Son yıl, 1980 yılına oranla "işsizler ordusu'' iki katına çıktı. İki milyon işsiz, dört milyona vardı. Yalnız 1984'te işsizler ordusuna 400 bin kişi eklendi.

1980'de, 12 Eylül Harekâtı başladığı sırada 78 lira olan dolar, 1985 başında 450 lirayı çoktan aşmıştı. Hele 1985 şubatında gazeteler, doların "500" barajını aştığını büyük manşetlerle açıklıyorlar, IMF'nin 1985 yılı sonunda doları 670 lira görmeyi istediğini bildiriyorlardı.

Başarılı ekonomi!.. İşte, bu noktaday-dı.

Öteki ülkelerin paraları dolar karşısında yüzde 100 dolaylarında değer kazanırken, bizim paramız yüzde 700 dolayında değer yitiriyordu.

Kısacası, 1984 ve 1985 başlarında Türkiye fakirleşiyordu. Gelir dağılımı zenginlerin lehine bozuluyordu. Halkımız, enflasyonun aşağıya çekileceği varsayımlarıyla büyük ölçüde pahalılığın içine itilmişti.

Bir başarı vardı ekonomide, dar gelirlinin, küçük çiftçinin daha aşağı düzeylere doğru inmesiydi bu başarı.

Eğer Özal'ın 1983'te TV'de söylediği gerekçeler geçerliyse, 1985'te Türkiye'de bir askeri müdahalenin bütün "ekonomik koşulları" vardı. Hatta, eski yıllardan çok daha fazlasıyla. Bir bakıma, Özal'ın Muhsin Batur Paşa'nın "muhtıralarında gösterdiği gerekçeler" gibi düşündüğü anlaşılıyordu.

Ekonomik sorunlar askeri müdahaleleri getiriyordu. Askeri yönetimler ekonomiyi düzeltiyorsa, Güney Amerika ülkelerinin "refah düzeyinin" ABD'yi çoktan geçmesi gerekirdi. Ekonomik sıkıntıları, müdahalenin "tek nedeni" saymak, gereksizdi.

YEMEK

FASİH SİNAN

Günümüzde, güncelliğini korumasını sürdüren konulardan biri de 'yemek'tir. Her gün iki buçuk öğün tekrarlanışı 'yemek'e bu özelliği sağlamaktadır. 'Yediği önünde, yemediği arkasında' ile tanımlanabilecek çok özel bir 'kesim'i, -sihir ve de efsun gibi bir hile ile- göz ardı ediverecek olursak, geriye kalan kesilmemiş kısım, her gün yeni baştan veya bir gün önceki bırakılan yerden devamla bir lokma ekmek uğruna çabalamaktadır.

Eski iftar sofralarının görkemli çeşitliliği 'bugün'ün imkânlarını zorladığından, birtakım imrendirici tarifler vererek kişileri umutsuzluğa itmek yerine, bu sofralara nasıl ve ne şekilde yaklaşabileceğimizi araştırmalıyız.

İftar sofraları için, bilindiği gibi, özel davetiyelere gerek yoktur. Eski örf ve âdetlerimizin bize tanıdığı bu imkândan faydalanıp, kişi Tanrı konuğu olarak dilediği kapının ipini çekebilir. Gerisi, mızıklı zilin açtıracağı kapının arkasında olan kişinin hamiyetine kalmıştır. Batılılaşma karşısında, milli gelenek ve göreneklerimizi korumaya ait her çabayı değerlendirmeyi kendileri için bir borç bilen ve bu uğurda nice fedakârlıklara katlanan bu değerli kişiler, eski ramazanları tekrar gündeme getirme uğraşımıza -kuşkusuz- yürekten katılacaklar; zira onlara yakışanı da budur...

Eski örf ve âdetlerimize dayalı bu yeni girişimde, karşılıklı birlik ve beraberliğimizi korumalıyız. Hepimizin geldiği ve gideceği yerin -arada geçen süre ayrı bulundurulursa- aynı olduğu gerçeği unutulmamalı.

İftardan belirli bir süre önce, daha evvelden karara bağlanmış bir evin ya da villanın veya yalının kapısını çalarak, kişi uzun zamandır tuttuğu orucunu ev sahibleriyle birlikte açabilir. İşin inceliği, otuz ramazan çalınacak kapıların listesini daha önceden hazırlamaktır. Bu işlem recep ve şabanda bitirilmelidir.

Konuklarınızı da götürebilirsiniz

Kapıyı açanlara Tanrı misafiri olduğunuzu bildirin. Konukların en soylusundan daha iyi karşılanmanız gerekir. Ev, konak ya da yalının âdetlerine göre ayakkabılarınızı pabuçlukta çıkardıktan sonra, ev ahalisi ve misafirlerinin arasına karışın. Orada bulunan herkesin hatırını tek tek sormayı ihmal etmeyerek. Günün mana ve ehemmiyetini belirten kısa konuşmalar yaparak, ev sahibini yüceltici sözler söyleyerek genel havaya katılın. Beraberinizde getirdiğiniz eşiniz, çocuklarınız ve ramazanı sizde geçirmek için taşradan gelen konuklarınız da sayılan kaidelere uyarak, genel havayı bozmamaya çalışmalıdır. Kapının her çalışında başka bir yöne bakarak, yeni gelenlerle ilgilenmediğinizi, biçimsel bir türde de olsa belirtiniz. **Yanınızdakilerle yeni konulara dalın, gelenleri ilk kez görüyormuşcasına davranın. Söz birliği ederek, mahallece geldiğiniz anlaşılırsa saygınlığınızı yitirebilirsiniz.** Komşularınızla bu konuda tam bir birlik halinde olmak için, daha önceden gerekli çalışmaları yapabilirsiniz. Çocukların dikkati sık sık yapılacak yinelemelerle konuya çekilmelidir. Henüz doğallıklarından tam olarak kopamadıkları için, tanımazdan gelme ya da olduğundan farklı görünmeye çalışmayı anlamayabilirler. En emin yol, onları korkutmaktır. Konuşurlarsa, birbirlerini tanıdıklarını belli ederlerse ağızlarına biber konacağına dair ürkütücülükler denenmeli. Biraz daha ermişler ise, bir daha onları iftara getirmeyeceğiniz tehdidini savurabilirsiniz.

Ev sahibi, özel misafirleri için önceden hazırlıklı olacağından, 15-20 fazladan kişinin doyurulması bu tür davetler için bir sorun yaratmaz. Sofrada Tanrı misafirlerine yer bulunmazsa, bir başka yerde bir başka sofra ya da sofralar kurulacaktır. Size yönelik bakış veya sözleri istiskal olarak almazsanız, sonunda mutfakta veya bahçede kurulmuş bir sofraya çağırılacaksınız. İftarda size sunulan yiyeceklerle ilgilenin, konuşmayı her gün rahatlıkla karnını doyurabilenlere bırakmanız tutarlı redesiniz?' ya da 'Kendinizi özlettiniz' başlıklı yazıya bilhassa dikkat gösterin. Bu yazıda, çoktan beri ortalıkta görünmeyen ünlülerden söz edilmektedir. Bir süredir yoklukları ile 'herkesleri' üzen bu kişiler, Allegro Maestoso ihtişamında bir dönüş yapmak üzeredirler, haşmetli sofralarında belki bulunmak istersiniz. Ay sonuna doğru, evcek kilo aldığımızı farkedeceksiniz. Yalnız bu arada dilinizin bozulmaması için, sık sık kendi bildiğiniz Türkçeyi konuşun. Özel davetlerin birçoğunda, ya ev sahipleri ya da konuklar bu dili tam olarak öğrenememişler veya arada bir unutuyormuş gibi yapmaktadırlar. Gazeteler dışında kaynakları da kullanmalı ve hünerinizi geliştirmeye devam etmelisiniz. Ünlü kişilerin devam ettiği, erkek-kadın berberleri ile yakın ilişkilerinizi olmalı artık. Bu ayrıcalıklı kişiler, müşterilerinin kendilerine bile söylemekten çekindikleri gerçeklere kadar, her şeyi bilirler. Feşmekanın vereceği davet, bu kişilerin ilgi sınırının çok gerilerinde kalacağı nedeniyle size kolaylıkla aktarılabilir. Kimlerin kimler ile 'şeker renk' olduklarının öğrenilmesinde de fayda vardır. 'Geçen hafta onların davetindeydik, ama sizinki ile kıyas olmaz', diye başlayacak bir cümle, -her kim olursanız olun- sizi bir dostluğun eşiğine kadar götürebilir. Karı-koca geçimsizliklerini de, verimli ve bol bir kaynak teşkil etmektedir. Davette ev sahibesinin kulağına söyleyeceğiniz bir anlayış cümlesi, -hele eşinin anlayışsızlığının altını çizmekte ise- sizin, tebdil gezmekte olan çok ünlü bir psikolog olduğunuz söylentisinin derhal yayılmasına neden olacaktır.

Nikâhtan sonrasını kollayın

Tanınması gereken önemli kişilerden birisi de özel araba şoförleridir. Bu kişiler de en az berberler kadar 'dırumlara' vakıf olurlar. Arabaya binen evin sahibesi, 'Çek oğlum, ağdaya gidiyoruz' diyebildiğine göre, bu kişilerle kurulacak dostluklar, sizi bir kap yemek için kapı kapı dolaşmak zilletinden bir anda kurtarabilir. Böylesine

İftar sofralarının "Tanrı konukları"na öğütler

Yalının kapısını çalın, içeri girin...

Çalmadan ve çırpmadan -bakır çalığı ve çırpma yumurta ile yapılan terbiyeler- günümüzde neler yenebilir?

Önceki yazımızda sözünü ettiğimiz pagan mutfağını uygulama durumunda olmayanlara bir çare bulmalıyız! Mübarek ramazan ayını göz önünde bulundurarak ve 1985 laik Türkiye'sinin gerçeklerini asla unutmayarak konumuza geçelim.

Ramazan ayı, iftar ve sahuruyla günde bir buçuk öğünlük yiyecekle idare edilen ulvi ve ekonomik bir aydır. Bu ayın eski-

"Yediği önünde, yemediği ardında" ile tanımlanabilecek çok özel bir 'kesim'i gözardı ediverecek olursak, geriye kalan kesilmemiş kısım, her gün yeni baştan veya bir önceki bırakılan yerden devamla bir lokma ekmek uğruna çabalamakta.

lerde kalmış güzelliklerini ne yazık ki unutmak üzereyiz. Bugün kırk yaşlarında olanların bilemediği; yaşı ilerlemişlerin ise biraz karıştırdıkları eski ramazanlar, kötü düzenlenmiş radyo veya TV programlarının dışında bizi yanıtsız bırakmaktadır. **Hiçbirimizin tanıklık edemediği eski ramazanlara ait âdetleri artık, ekonomik nedenler yüzünden sandıklarından çıkartma zamanı gelmiştir.** Geriye dönüp bakmanın, genelde ileriyi görmeye engel olduğu gerçeği; konumuzla bağdaşmadığı için bir kenara atılmaktadır.

nedenlere dayanmaktadır. Teravi namazı konusu ev sahibinin seçimine kalmalıdır. Böyle bir eylem var ise, nafile namazına dahi katılın. Diş kirası gibi incelikler, eski ramazan âdetleri yerleştikten sonra geri gelecektir. Böylesine beklentiler için vakit henüz erkendir. Birkaç yıl sonra diş kirasını da işler hale getirebiliriz.

İftariyeler bütün konuklara yetmiş hatta artmış ise, ilginizi çeken yiyeceklerden bazılarına gönderme yaparak, çocukların falanca yemekten ne kadar da hoşlandığına değinebilirsiniz.

Ayrılırken, ev sahibine hayır duaları edip bir akşam fakirhanenize iftara davet edeniz. Bu sanıldığı gibi sahtekârlık değil, olsa olsa bir gönül zenginliği göstersiniz. Bir akşamın masrafsız bir şekilde nasıl geçirilebileceğine ait deneyiminiz size cesaret vermelidir.

Eve döndükten sonra, iftar davetine ait zihninize takılan eksik ve gedikleri bir süre hep birlikte tartışmanız son derece doğaldır. O evde iftar etmiş olmanız, evi ve ev halkını kusursuz kılmaz. Ayrıca tartışma, dedikodu gibi kötü nitelikli bir konuşma türü değildir.

Artık sıra, bu konudaki tekniğinizi geliştirmeye gelmektedir. Bir ay süresince uygulanacak, iftar sofralarına yanaşma metotlarını rasgeleliğe bırakamazsınız. Çalışmanıza günlük gazetelerin toplum haberlerini veren sayfalarından başlayın. Geçmiş hafta içinde kimlerin hangi davetleri verdiğini dikkatle izleyin ve sonra bir yere yazın. Gelecek yıl işinize yarayabilir bu bilgi. Gazeteyi elinize alır almaz, önümüzdeki hafta kimlerin ne yapacağı konusunu, sizi uyarmamıza gerek kalmadan hallettiğinizi biliyoruz. Önünüzdeki düzenli haftalık programa göre seçiminizi, gönlünüzce yapacağınızdan eminiz.

Aynı sayfada, 'Ne-

Çalmadan ve çırpmadan günümüzde neler yenebilir? Mübarek ramazan ayını göz önünde bulundurarak konumuza geçelim. Ramazan ayı, iftar ve sahuruyla günde bir buçuk öğünlük yiyecekle idare edilen ulvi ve ekonomik bir aydır. Hiçbirimizin tanıklık edemediği o eski ramazan âdetlerini, bugün artık ekonomik nedenlerle sandıklardan geri çıkarmak zorundayız.

'avant garde' bir kişiliğiniz yoksa, o zaman size nikâh dairelerini tavsiye edebiliriz. Alacak, hatta misafirlerinizle birlikte, şehrin kalburüstü kişilerinin medeni nikâhla birbirlerine bağlandığı bu yerlerde konuk gibi davranmak üzere bulunun. Şekerleri, sonradan şekerciye satma fikri bugünkü günde masrafları dahi çıkartmayacağı için, 'uyanık' davranıp nikâhtan sonraki davetin nerede olduğunu öğrenmeye çalışın. Hele yanınızda bir ziyaret kartınız da varsa, kartı değiştirilmiş bir sepet çiçeğin de sahibi olarak ücretsiz ve ihtişamlı bir düğün yemeğine katılabilirsiniz. Ramazan, evlenmelerin arttığı bir aydır. Düğünün iki bayram arasına gelmesini istemeyenlerin acelelerinden istifade edin.

Batı'da televizyon

Günümüzün en etkin kitle iletişim aracı olan televizyon, hemen tüm toplumların hayatında çok önemli bir yer tutmakta. Haberleşme, kültür ve siyasetten ekonomiye kadar uzanan çok çeşitli alanlarda oynadığı rol nedeniyle, televizyonun bağlı olacağı kurallar, hemen tüm ülkelerde rejimin temel konularından biri. Televizyona ilişkin düzenlemeler, demokratik ülkelerde zaman zaman siyasal tartışmanın odak noktalarından biri haline gelmekte.

Televizyon bizde de hemen her zaman siyasal iktidarla muhalefet arasındaki belli başlı tartışma konuları arasında oldu. Bizde de televizyon, haber, kültür, eğlence, spor, vb. programları nedeniyle kamuoyunun üzerinde en çok konuştuğu konulardan biri.

Bu sayıdan başlayarak, Siyaset 85'te çeşitli Batı demokrasilerinde televizyonu konu alan bir dizi yazı yayımlıyoruz. Batı ülkelerinde televizyonu düzenleyen kurallar neler? Televizyon nasıl yönetiliyor? İktidarla muhalefet arasındaki televizyon konusundaki tartışmalar neler? Televizyonlarda ne tür programlar yayımlanıyor? Kamuoyunda televizyona yönelik eleştiriler hangileri? Yurt dışındaki muhabir arkadaşlarımızın kaleme aldığı yazılarda bu ve benzeri sorular ele alınıyor.

Üç devlet, beşyüzden fazla özel TV kanalı var.

İtalya'da devlet - özel TV rekabeti programların kalitesini yükseltti

NİLGÜN CERRAHOĞLU

"İtalyan Radyo-Televizyonu'nda adama gramer bilip bilmediğini sormuyorlar. İlgilendikleri tek şey, bu kurumda çalışanların hangi siyasi akıma mensup olduğu..." İtalya'nın en ünlü gazetelerinden **Enzo Biagi**'nin devlet televizyonu hakkında söyledikleri bunlar. Gerçekten de son derecede bürokratik bir yapıya sahip olan devlet TV'si, kurum içindeki en son iskemleye kadar siyasi partiler arasında bölünmüş durumda. İtalyan politikasının anahtar sözcüklerinden biri olan **"lotizzazione"**, yani iktidarın parsellenmesi, devlet televizyonunda da somut bir olgu olarak ortaya çıkıyor.

1949'da Torino ve Milano'daki stüdyolardan yapılan deneme yayınları ile başlayan ve 1954'te ülke çapında yayına giren İtalyan TV'si, 1970'lere dek ülke politikasına kayıtsız şartsız damgasını basan Hıristiyan Demokratların elinde bir iktidar aracı olarak kullanılıyor. Televizyon alıcısına sahip olmanın prestij konusu olduğu bu yıllarda, TV ancak İtalyan toplumunun yüzde 56'sına ulaşabiliyor. İtalya'da dağ tepe, mutlu, çalışkan, sosyal sınıflar arasında çatışmaların olmadığı, sosyal barışın yaşandığı, bakanların sürekli sergi açmak ve temel atmak için kurdeleler kestiği bir ülkeyi sergiliyor. Bu ülkede tehlikeler yanlızca dışarıdan geliyor. Savaşlar ve felaketler ancak uzak, çok uzak ülkelerin başına gelen şeyler olarak veriliyor seyirciye. İtalyan TV'sinin bu yıllardaki haber programları, bugünkü haber programlarıyla karşılaştırıldığında, 30 yıl farkla aynı ülkeyi değil de, sanki başka bir gezegeni anlatıyor.

Faşizmi yeni arkada bırakmış, azgelişmiş İtalya'da, televizyonun emekleme yıllarında koyu sansürün pençesine önce dilden silinmek istenen bir dizi sözcük oluyor: Suç, kötü alışkanlıklar, boşanma, sevgili, dost, metres, gayri meşru çocuk bunlara. Gene de Papa'ya ilişkin haberlere daima öncelik tanınıyor ve Papa'ya ayrılan zaman daima başbakan ve cumhurbaşkanına ayrılandan uzun tutuluyor.

Hızla sanayileşen, savaş sonrası İtalyası'nın inşa edildiği bu yıllarda televizyon ekranları, toplumsal bunalımları hâlâ İtalyanların karşısına getirmiyor. Örneğin **Reggio Emilia**'da polisin halkın üzerine ateş açması, haberlerin en sonunda tek bir cümleyle veriliyor... Zamanın bakanlarından **Mario Scelba** parlamentoda, televizyonda yayımlanan "Siyasi Tribün" adlı program aracılığıyla İtalyanların evine (bir şeytan gibi gösterilen) Komünist Parti lideri **Palmiro Togliatti**'nin gireceğini söyleyerek yeri göğü inletiyor...

Bundan sonra Hıristiyan Demokratların lideri **Fanfani**'nin gölgesi olan bir adam TV Genel Müdürü **Ettore Bernabei** 1975'e dek televizyonun tüm haber programlarını sıkı bir kontrol altında tutuyor. Tamamen sansür edilemeyecek, sevimsiz haberleri ise manipüle etmeye yöneliyor. Fakat bu yıllarda İtalya'da köklü değişimler oluyor. "Sıcak sonbahar" denen öğrenci hareketlerinin olduğu dönemde ve özellikle 1969'da, Milano'da Fontana Meydanı'ndaki Ziraat Bankası'na sağcıların attığı bomba olayının İtalya'da yarattığı sarsıntının ardından, televizyon artık gazeteciliğin değişen niteliğine ve hızlanan ritmine uymak zorunluluğunu farkediyor. Sansür geçiyor, haber programları için film çekilmesi amacıyla olay yerlerine ekipler gönderiliyor... 1976'ya gelindiğinde TV kameraları artık olayları ilk elden İtalyanların evlerine getiriyor. "Açık Stüdyo" adlı programda derinlemesine inen yorumlara yer veriliyor.

Bu arada doğan ikinci kanala, 1979'da bir üçüncüsü ekleniyor. 1963'ten 1980'lerin ortalarına dek çeşitli aralıklarla denenen merkez-sol koalisyon hükümetlerinin, "iktidarı parselleme" anlayışı, televizyona da yansıyor. Birinci kanal tamamen Hıristiyan Demokratların elinde kalırken, küçük fakat siyasal dengelerde varlığına daima gerek duyulan sosyalistler ikinci kanala hâkim oluyorlar. Ülkenin ikinci büyük partisi Komünistlere ise tüm İtalya'ya ulaşamayan, seyirci sayısı en düşük üçüncü kanal kalıyor. Fakat bu kanalda da, Hıristiyan Demokratlar varlıklarını hissettiriyorlar. Burada çalışan 27 gazetecinin çoğu, Hıristiyan Demokratlara olan yakınlığı ile tanınıyor. "Peki bağımsız gazeteciler?" denince, televizyon üzerine çalışan bir uzman "İtalya'da bağımsızlıktan söz etmek güç.

Televizyonun mantar gibi bütün ülkeye yayıldığı 1950'lerin sonlarında belli bir modernleşme görüldüyse de, "Koruyucumuz Papa'dır" sloganına sadık kalındı. Papa'ya ilişkin haberlere öncelik tanınması ve Papa'ya ayrılan sürenin uzun tutulması sürdü.

Bu son derecede politize olmuş bir ülkedir. Herkes ya bir partiye mensuptur, ya da bir partiye olan yakınlığı ile bilinir. Sorun daima siyasi sadakat ile profesyonel ahlak arasındaki çelişkiden çıkar" diyor. Bir başka televizyon gazetecisinin de bu konuda söyledikleri ilginç: "Genellikle hepimiz bir politikacının gazabına kurban gitmekten korkarız. Dolayısiyle eski katı sansür anlayışı ortadan kalkmış olmakla birlikte, kendi kendimize empoze ettiğimiz bir sansürden söz etmek mümkündür."

Avrupa'nın en çok sayıda özel televizyon kanalı olan ülkesi İtalya. Parlamentodaki 10 siyasi partinin belli başlı sendikaların ve gazetelerin özel televizyonda ağırlıkları hissediliyor. Ancak 1976'da ortaya çıkan özel televizyonda, en etkin kişi **Silvio Berlusconi** adında, bir zamanlar şarkıcılık yapmış bir işadamı. Yayıncılık, gayri menkul ve elektronik sanayi alanlarında imparatorluğa sahip olan Berlusconi, İtalya'nın en önemli 3 özel televizyon şebekesinin sahibi. 1976'da yayımlanan özel televizyon yasasının ticari TV'lere ülke çapında yayını yasaklamasına rağmen, yasada bir açık bulan Berlusconi, "Dallas", "Hanedan" gibi serilerin yayımlandığı, "5. Kanal", "İtalya-1" ve "Retequattro" şebekelerini tüm İtalya'ya ulaştırıyor ve ulusal TV reklamlarının yüzde 40'ını çekebiliyor. Ancak geçen kasım ayında **Roma, Torino** ve **Pescara** mahkemeleri, Berlusconi'yi yasayı ihlal etmekle suçlayıp, 5. Kanal'ın kapanmasını istenin-

İtalya'da devlet televizyonunun Rafaella Carra'yı 1.2 milyon dolar ödeyerek transfer etmesi siyasal eleştirilere yol açtı. TV yöneticileri ise eleştirilere, bu transfer sayesinde 12.5 milyon dolar ek reklam geliri sağlamış olduklarını belirterek yanıt verdiler.

Savaş sonrasının, faşizmi yeni arkada bırakmış, az gelişmiş İtalya'sında TV koyu bir sansürün pençesindeydi. Sadece bol bol eğlence ve yarışma programları yayımlanıyor; kameramanlar artistlerin göğüslerini, bacaklarını ve kalçalarını göstermemek için türlü cambazlıklar yapıyordu.

"telemissfir" olayının geniş çapta yaşandığı yıllar bunlar. Bir televizyon etrafında tüm apartman sakinlerinin, uzak yakın tüm akrabaların toplandığı, popüler eğlence programlarının ağır bastığı bu yıllarda, dikkatli TV izleyicileri, ekranda henüz titrek ve biraz da çizgili çıkan görüntülerin ardında iplerin kimin elinde olduğunu kolayca farkedebiliyor. Yayınların mesajları son derece de kesin ve yönlendirilmiş olduğu bariz bir biçimde görülüyor. Televizyon yayınlarının her dakikası sansür ve politikanın süzgecinden geçiyor. İtalya'da bu yıllarda televizyon ekranlarının ortaya koy-

ce, İtalya'da gerçek bir siyasi sorun ortaya çıkıyor. "Dallas" müptelaları Telekomünikasyon Bakanlığı'nı protesto telefonlarıyla gerçek bir ablukaya alırken, reklam şirketleri de devlet TV pazarının yüzde 20'sinden çekileceklerine dair tehditler savuruyorlar. Berlusconi'nin dostu Sosyalist Başbakan **Craxi** de çok geçmeden kendini polemiğin içinde buluyor ve kamuoyunu "makul olmaya" davet ederken, Kanal-5'in yeniden yayına girmesini sağlıyor. Bu olayın ardından özel TV sahiplerinin öteden beri yaptıkları şey, ülke çapında yayın yasallaştırılıyor.

Berlusconi'yi bu olaydan daha çok et-

Bugün İtalyan TV'si, Avrupa'nın en hareketli, en canlı TV'sini oluşturuyor. Üç devlet, beş yüz kadar özel kanalı olan ve üç de yabancı kanalı izleyebilen İtalya'da seyirci, dilediği an bir Hollywood filminden ciddi bir açıkoturuma; göz kamaştırıcı bir show - eğlence programından, ayrıntılı bir haber programına geçme özgürlüğüne sahip.

kileyen bir yarışma programının sunuculuğunu yapan sevimli şarkıcı **Raffaella Carra**'nın devlet televizyonuna geçmesi oluyor. Berlusconi'nin daha yüksek bir ücret teklif etmesine rağmen, devlet televizyonu ile 3 yıl için 1.200.000 dolara anlaşan Carra, programına 10 milyon seyirci çekiyor. Carra'ya verilen astronomik ücretin yol açtığı eleştirilere, devlet TV'si yöneticileri bu sayede 12,5 milyon dolarlık ek reklam geliri elde ettiklerini söyleyerek cevap veriyorlar.

Kayıtlı 1208 özel televizyon istasyonunun bulunduğu, fakat bunlardan 500'ünün sürekli yayın yaptığı İtalya'da özel televizyonun getirdiği rekabet, devlet televizyonundaki programlara büyük bir kalite farkı sağlıyor. Örneğin Carra gibi, gene astronomik bir ücretle ülkenin en büyük gazetecilerinden **Enzo Biagi**'yi ilginç bir mülakat programı ile devlet televizyonu ekranlarına getiren TV yapımcıları, bu sayede reklam gelirlerinde büyük artış sağlıyorlar. Ayrıca gene özel TV ile rekabetten doğan, "Marco Polo", "Kristof Kolomb" ve "Verdi" gibi dev yapımların dünya televizyonlarına satışından elde edilen gelirler de, devlet televizyonunun bütçesine önemli bir katkı oluşturuyor.

500'den fazla özel TV istasyonunun çoğu yerel düzeyde yayın yapıyor. Gerçekte devlet televizyonu ile rekabet edenler, Berlusconi'nin 3 kanalını pek aşmıyor. Gerisi, giderek meraklılarını kaybeden yari erotik filmler, şiddet filmleri ya da 24 saatlik "non-stop" müzik programları ile ilgi toplamaya çalışıyor. Özel TV izleyicilerinin, devlet TV'si izleyicilerinden fazla olmasına rağmen, hazarlanması büyük masrafları gerektiren haber programlarında özel TV, devlet televizyonu ile rekabet edemiyor. Özel, devlet TV'si rekabetinin, haber programlarının da kalitesini büyük ölçüde arttırdığı; daha çağdaş bir haber anlayışının geliştiği görülüyor.

Tüm kusur ve aksaklıklarına rağmen, bugün İtalyan TV'si Avrupa'nın en hareketli, en canlı TV'sini oluşturuyor. 3 de yabancı kanalı alan İtalya'da televizyon seyircisi, uzaktan kumanda ateli ile TV ekranı karşısında dilediği anda bir Hollywood filminden, ciddi bir açıkoturuma, göz kamaştırıcı bir show-eğlence programından, ayrıntılı haber programlarına ya da ünlü Amerikan serilerinden birine geçebilme özgürlüğüne sahip.

İsrail'in Lübnan'ı işgali en çok Suriye'nin işine yaradı

Beyrut çevresindeki kamplarda yaşayan Filistinlilerin büyük çoğunlukla Arafat yanlısı oldukları anımsandığında Suriye'nin kaygıları kolayca anlaşılabilir.

Şii EMEL örgütü milisilerinin geçen hafta Filistin kamplarına başlattıkları saldırıda yüzlerce kişi öldü, binden fazla insan da yaralandı.

Dış Haberler Servisi — Ulus bilincine erişemeyerek sürleşememiş bir ülkenin, dış güçlerin de müdahalesi ile ne durumlara düşebileceği konusunda bir **ders kitabı** niteliğini taşıyan Lübnan'da 10 günü aşkın süredir, Müslüman, Müslüman'ın kanını akıttı. Şii EMEL örgütü milisilerinin geçen hafta **Sabra, Şatila** ve **Burc El Barajneh** Filistin kamplarına başlattıkları saldırıda yüzlerce kişi öldü, binden fazla insan da yaralandı.

Siyasal gözlemcilerin genel kanısı, Lübnan'daki son olaylarda da bundan öncekilerinde olduğu gibi Suriye'nin parmağı bulunduğu. Ülkedeki gelişmeler bu değerlendirmeyi doğrular nitelikte.. Suriye, bir süredir, Filistinlilerin Beyrut çevresindeki kamplarda güçlenmesini, ve bu arada Güney Lübnan'a gerilla sızmalarını kaygıyla izliyordu. Beyrut çevresindeki kamplarda bulunan Filistinlilerin büyük çoğunlukla Arafat yanlısı oldukları anımsandığında Suriye'nin kaygıları kolayca anlaşılabilir.

Ayrıca güneye sızan Filistinli gerillalar da İsrail'e saldırılar düzenleyerek, Yahudi devletinin misillemesine ve patlayacak büyük bir bunalıma Suriye'nin de sürükleneceğine yol açabilirlerdi. Aynı kaygılar, **Nebih Berri**'nin başkanlığındaki Şii EMEL örgütü tarafından da paylaşılmaktadır. EMEL, Lübnan'ı terketmekte olan İsrail'in Filistinli gerillaların kışkırtması ile yeni bir saldırıya geçmesinden korkmaktadır. Böylece, Arafat'ın tekrar güçlenmesini istemeyen Suriye ile İsrail'in kışkırtılmasından çekinen EMEL'in çıkarları birleşince, Suriye Devlet Başkanı Hafız Esad'ın yeşil ışık yakması ile Filistin kamplarına saldırı başlatıldı. Bu noktada, EMEL'in lideri Nebih Berri'nin Şii saldırısının başlamasından kısa süre önce Şam'a giderek Hafız Esad'la görüştüğünü anımsamak yararlı olur. Böylece ilginç bir rastlantı olarak Şiiler, Suriye ve İsrail, Filistinli gerillaların ezilmesi konusunda çıkar birliğine girmişlerdir.

Ancak Filistin kamplarına yapılan saldırıda hesapta olmayan gelişmeler de meydana gelmiştir. Şiiler ummadıkları kadar sert bir direnme ile karşılaşmışlardır. **International Herald Tribune** gazetesi Şii milislerin savaş deneyimlerinin yetersiz olduğunu ve tecrübeli Filistin gerillaları karşısında zorlandıklarını bildirmiştir.

Beklenmeyen ikinci gelişme ise, Şii saldırısının Filistinlileri birleştirmesi olmuştur. Nitekim, Suriye yanlısı Ebu Musa'ya bağlı gerillalar çarpışmalarda Arafat yanlısı gerillaların yanında yer almışlardır. Şii milislerle, büyük çoğunluğu Şiilerden oluşan Lübnan ordusuna bağlı 6. Tugay'ın yaptığı katliamlar ise, Yaser Arafat'la arası hiç de iyi olmayan Libya lideri **Muammer Kaddafi**'yi bile isyan ettirmiş ve gerek Kaddafi, gerekse Libya'nın ikinci adamı Calud, katliamları kınayarak, Müslümanların kendi aralarında savaşmak yerine birleşmelerini istemişlerdir.

Suriye'nin, Beyrut'ta Şiileri saldırıya geçirtmekte, başka amaçları da olabilir mi?

Kimi siyasal gözlemciler olaya daha geniş açıdan bakarak bu soruyu şu şekilde yanıtlıyorlar: Suriye, gerçi Lübnan'da Arafat'ın tekrar güçlenmesini engellemek istiyor, ama bunun yanısıra daha geniş bir çerçevede, Ortadoğu'da barış için Ürdün Kralı Hüseyin ve Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'le işbirliği yapan Arafat'ı Arap dünyasında yıpratmayı amaçlıyor. Kendi kuvvetleri Lübnan'da tümüyle ezilmiş ve sindirilmiş olan bir Arafat'ı hiçbir Arap liderinin ciddiye almayacağını düşünüyor.

Lübnan'da günümüzdeki Kaos'ta kimlerin kazançlı, kimlerin zararlı çıktığı ise akla gelebilecek diğer bir soru, 1982'de Lübnan'ı çok değişik hesaplarla işgal eden İsrail'in ülkeden **"hızla"** çekilmekte olduğu şu sıralarda Suriye'nin Lübnan sahnesinde en güçlü aktör olarak boy gösterdiği yadsınamaz. Suriye lideri, fraksiyonları birbirine düşürme politikası ile Lübnan'da tüm grupları kendisine muhtaç duruma getirmiştir. Şiilerle Dürzilerin de, Lübnan kaosunda, kazançlı durumda olduklarını belirtmek gerek. Bir zamanlar, toplumda ikinci sınıf vatandaş durumunda olan Şiiler (Lübnan'ın en büyük toplumu) günümüzde ülkenin en güçlü toplumu olarak sahneye çıkmışlardır. Dürziler ise, Şuf Dağları'nı Hıristiyanlar'dan tümüyle temizleyerek etkinlik alanlarını büyük ölçüde genişletmişlerdir.

Ülkede en büyük zararlara uğrayan toplumlar ise Sünni Müslümanlarla, Maruni Hıristiyanlardır. Maruniler ufak **Cezine**'nin dışında, Beyrut'un güneyinde hemen tüm topraklarını yitirmişlerdir. İsrail sınırındaki dar kuşakta ise, Maruni General **Antoine Lahad**, ancak Tel Aviv'in desteği ile denetimi sağlayabilmektedir. Hıristiyanlar ayrıca kendi aralarında bölünmüş durumdadır. Cumhurbaşkanı Emin Cemayel'in Suriye'nin kuklası haline gelmesi, Falanjistler arasında kendisine karşı sert bir muhalefetin doğmasına yol açmıştır.

Lübnan'da zararlı çıkan diğer bir grupda sayıları 600 bin dolayında olan Sünnilerdir. Nitekim Sunni Murabitun gerillaları nisan ayında Batı Beyrut'ta Şiilerle, Dürziler tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmışlardı.

Özetle, İsrail'in Lübnan'ı işgali ilginç bir rastlantı olarak en çok Suriye'ye yaramış ve bu ülke Lübnan'da egemen güç haline gelmiştir.

Lübnan gibi bir kaynayan kazanda Suriye'nin bu rolünü ne kadar sürdürebileceğini ise zaman gösterecektir.

BUGÜNÜN GÖZÜYLE

İLBER ORTAYLI

Bayezit Meydanı

Bugün meydanlık hali yok, Roma'daki İspanya Meydanı'nın İstanbul'daki benzeri desek; herkesten önce merdivenleri kesen üstü afiş artığı setler bu benzetmeye güler-ler. Meydan dediğinize etraftaki yollar açılır; oysa Bayezit etraftaki yollarla kös olan belki de tek meydandır, hele Vezneciler'e giden yolla hiçbir alâkası kalmadığı bilinir.

Artık Bayezit el ürünü güzelliklerin çıktığı bir dünya parçası olmaktan çok, atölye ve depoların istilasına uğramış, etrafı renkten çok curcuna ve günlük kalabalığın, akşam da ölüm sessizliğinin hükmettiği bir alan.

Etrafına bana gelmeyin diyen bir meydandır. Asıl önemlisi bütün gün cıvıl cıvıl öğrencilerle dolu olmasına rağmen, insanı çeken bir sıcaklığı da kalmamıştır. Eskinin iddiasız Bayezit'i olgün bitkin, yaralı bir şeydir. Bir zamanların imarcı başbakanının "yıkın-yapın"larıyla, hangisi ağır kusurlu bilinmez, bir yığın mimarın, boyuna tadil ettirilmiş projeleriyle meydan bu hale geldi.

Bayezit diyorsak da, genelde Bayazıt olmuştur bu yerin adı, ses uyum kuralı gereği. İstanbul'un fatihinin oğlu ve ardılı II. Bayezid'in yaptırdığı cami, medrese gibi binalarla biçimlenip ortaya çıkan bir meydan. Büyük çarşının yanı başında etrafı binlerce esnaf ve zanaatkârın dükkânlarıyla dolu bir meydanmış bir zamanlar. Bugün de güya öyle, ama artık Bayezit el ürünü güzelliklerin çıktığı bir dünya parçası olmaktan çok, atölye ve depoların istilasına uğramış, etrafı renkten çok curcuna ve günlük kalabalığın, akşam da ölüm sessizliğinin hükmettiği bir alan. Eskiden kalan tek şey "Sahaflar Çarşısı" desek, orda da ilk anda göze çarpan kitaptan çok kırtasiye tezgâhı ve her yerde bulunan kitaplar. Kitapseverlerin güleryüzlü, çelebi dostu Necati Bey, yığın yığın kitapların arasında artık Osmanlıca kitap gelmediğinden şikâyet ediyor. Galiba zenginleşen Arap ülkelerinin taleplerini ve Avrupa-Amerika kütüphanelerinin yıllık alışverişini karşılayanlardan bir şey kalmıyor. Bir zamanlar Bayezit, sadece sahaflar değil, cami avlusundaki hattatlar, arzuhalcilerle ülkenin yazılı kültürünün merkeziymiş. Bugün öyle tek bir merkez yok artık, onun için de Çınaraltın'da da "musahebat-ı ilmiyye ve edebiyye"den çok, fakülte dekanlarının kapattığı kantinlerden kaçan öğrenciler oturuyorlar. Musahebat-ı ilmiyye de, bol bol tertiplenen sempozyumlarda yapılıyor.

1501-1506 yılları arasında yapımı biten Bayezid Camii, yanı başındaki büyük çarşının broşu olmuş. Ardından 1506'da medrese tamamlanmış. Şimdi Hat Sanatı Müzesi olan, birkaç yıl öncesinin belediye kütüphanesi olan binadan söz ediyoruz. Sonra caminin yanında bakımsızlıktan çürüyen ve bir ahır bile olan külliyenin bir kısmı, 1884'te şehrin ilk genel kitaplığı haline getirilmiş. Bayezit Kütüphanesi İstanbul'un kültür hayatında ilginç yeri olan bir kurum. Sadece içindeki kitaplarla değil, okuyucu ve personeli ile de.. Hafız-ı kütüb, yani kütüphane müdürü İsmail Saîb Efendi, kendisini ziyarete ve dinlemeye gelenlerle bir tür seminer yaparmış burada. Bazı şiir ve anlatımların, raflardaki binlerce yazma kitabın hangisinin, kaçıncı sayfasında olduğunu zikrederek cevap verirmiş sorulara. Alman şarkiyatçı Oskar Rescher, bir ara katılmış bu toplantılardan birine, bir daha da ayrılamamış ve Osman Reşat Efendi olmuş İstanbul'da kalmış. İsmail Saîb Efendi kedileriyle birlikte kütüphanede yaşarmış, ölünceye kadar da hiç dışarı çıkmamış. Herkes onu dinlemeye, bir şeyler öğrenmeye ayağına gelirmiş.

Eski metinleri ezbere tanıyan bir kuşak tarihçi, edebiyat tarihçisi bu kütüphanedeki sohbetlerden yetişmiştir. Şimdi sohbet denilen şeyi devamlı bir cıvıltı halinde, gençleşen Çınaraltı'nda devam ediyor. Gençlerimizin ilgisi, bilgisi gibi konularla uğraşanlar biliyor herhalde neler konuşulduğunu.

Geçen yüzyılda Bayezit Camii'nin avlusu ramazanlarda gıda fuarı olurmuş. İmparatorluğun dört bir yanından getirilen meyveler, tatlılar, helvalarla seyirci çeken, gırtlak meraklılarının doluştuğu bir yer. 1840'larda İstanbul'un içinde cerrah bekleyen ilk fenni eczanesi de bu meydanda açılmış. Bayezit o zaman; tramvay geçen, alışverişi canlı ve Direklerarası piyasasının başlangıcı. Meydanın en heybetli yerinde, yani bugünkü üniversitenin olduğu yerde Harbiye ve Maliye Nezareti vardı. Herhalde Maliyenin topladığı verginin asıl harcayanıyla yanyana olması kadar pratik bir şey olamazdı. Dahası var, üniversitenin doğu ucunda yer alan ve günümüzde Siyasal Bilimler Fakültesi denen bina, ünlü **Bekirağa Bölüğüydü.** Osmanlının siyasal mahbesinde şimdi ilm-i siyaset ve demokrasi kuramı öğretiliyor. Bugünkü üniversite, dün Harbiye Nezaretiydi, evvelki gün ise **Eski Saray**'dı.

Eski Saray, padişah oğulları, kocaları ve efendileri ölen veya tahttan indirilen valide sultanlar, haseki sultanlar ve harem kadınları için Topkapı'daki saltanatın bittiği veya en azından tatile girdiği trajik bir noktaydı. Ölen padişahın anası, karıları ve yakını harem kadınları, bu kasvetli, fakir saray eskisine nakledilirlerdi. Buraya düşmemek için Kösem'in ve diğerlerinin çevirdiği entrikaları anlayışla karşılamamak elden gelmez. Eski saraylılar beklerlerdi. Oğullarından biri tahta geçene kadar. Sonra bir gün gencecik haseki, valide sultan olarak alayla Bayezit'teki Eski Saray'dan çıkar, Topkapı'ya ulaşırdı. Genç yaşında mutlu bir hayat sürdüğü kocası I. Ahmed ölünce, dul haseki olarak kapandığı bu saraydan, oğlu IV. Murad tahta çıkınca 32-33 yaşında bir valide sultan olarak Topkapı'ya dönen Kösem'i hatırlayalım. Güzel kadındı. En azından Avusturya'daki Küfstein Şatosu'nda seyrine doyum olmayan güzel bir tablosu vardır. Kösem, kasavetli saraydan kurtulduğu için mutluydu ve bir daha oraya dönmemeye ahdetmişti. Ama, otuzikinci baharında haremin dokunulmaz, yan gözle bakılamaz efendiliğine, valide sultanlığa dönmek ne kadar mutluluktur ki.

Yeniçerilik kaldırıldıktan sonra, üniversitenin yerinde Serasker kulesi kuruldu. 1828 yılında İstanbul yangınlarının anında tespit için ünlü Beyazıt Yangın Kulesi yaptırıldı. Mimarı ünlü mimar ailesinden Sennaharim Balyan'dı. Bugünkü meydan çıplak görünümlüydü, etrafı salaş lokanta ve dükkânlarla çevriliydi. Zaman zaman yıktırılan sonra tekrar türeyen bu salaş yerlerde ucuza iyi yemek yenirdi. O zaman İstanbul lahmacun ve sandviç hayatına daha girmemişti; ya kuru ekmek yenirdi, ya da tatlıcılardan tuzlusuna her şey. Çürüklük denen bu bölgeyi ve civardaki küllük denen kahveleri eski üniversite çevreleri iyi tanır. Meydanın başka çirkin bir işlevi daha vardı. Siyasal suçlular burada idam edilir. Serasker Hüseyin Avni Paşa'yı vuran Çerkes Hasan, 31 Mart Vakası'nın elebaşıları ve de Mahmut Şevket Paşa suikastine katılanlar burada asıldılar. Sonuncular birkaç taneydi. Onların birkaç misli adam da muhalif oldukları için az ötedeki Bekirağa bölüğünde sürgün bekliyorlardı. Bir ara meydan ağaçlandırıldı. Sonra ortaya bir havuz yapıldı. Etrafından tramvay ağır ağır döner, Vezneciler'e yönelirdi. Öğrenciler ikinci, profesörler birinci mevkiye doluşurdu, o zaman öyle bol özel oto yoktu. Güya üniversitenin ünlü hocası Sıddık Sami Onar'ın "İdare Hukuku" ciltlerini taşıyan bir öğrenciyi, biletçi âşırı yükle" tramvaya binilemeyeceği gerekçesiyle aşağı indirmiş. Günün birinde İstanbul'un imarı (!) başladı. Meydan kazıldı, bozuldu. Tramvaylar geçmez oldu. 27-28 Nisan 1960 günleri öğrenci protestoları ve polisin müdahalesiyle de Bayezit Meydanı hayatının kanlı dönemine girdi.

Bayezit Meydanı için umutlarımızı saklamak gerek. Böyle kalır mı bilemiyoruz. Belki İstanbullular İstanbullu olup, günün birinde şehirlerine sahip çıkınca, bu güngörmüş meydanı temizler, güzelleştirirler ve İstanbul'un onu düzenleyecek, hayırlı, bilgili ve yaratıcı bir mimar evladı çıkar. Her şeyden önce de onu gündüz ve gece canladıracak değişim sağlanır, diyelim.

Bayezit Meydanı, İstanbul'un imarına (!) uyularak, kazıldı, bozuldu, el ürünü güzelliklerin üretildiği yer olmaktan çıkmış. Gündüz curcuna ve kalabalığın, akşam ölüm sessizliğinin meydanı olmuş.

Bir ara meydan ağaçlandırıldı. Sonra tekrar ortaya bir havuz yapıldı. Etrafında tramvay ağır ağır döner, Vezneciler'e yönelirdi.

Eskiden kalan tek şey, "Sahaflar Çarşısı" desek, orda da ilk anda göze çarpan kitaptan çok kırtasiye tezgâhı ve her yerde bulunan kitaplar. Bir zamanlar Bayezit sadece sahaflar değil, cami avlusundaki hattatlar, arzuhalcilerle ülkenin yazılı kültürünün merkeziymiş.

HP: Son virajda son koz

Kuruluş yıldönümüne gelen il başkanlarının HP yönetimini ve Calp'i ağır biçimde suçlamalarına karşın HP Genel Merkezi durumu çok soğukkanlı ve telaşsız karşılamışlardı.

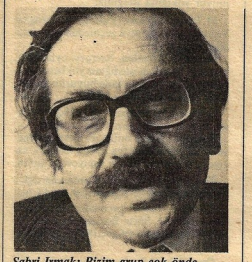

Sabri Irmak: Bizim grup çok önde

Aydın Gürkan: Bu iş bitmiştir.

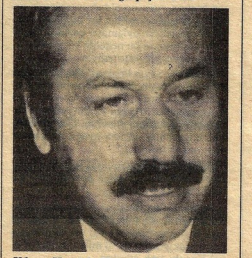

Yılmaz Hastürk: Her şey "Cumhuriyet"in başının altından çıkıyor.

Necdet Calp: Çetelesiz başkan.

HASAN UYSAL

ANKARA — "HP'nin gerçek bir merkez sağ parti görüntüsüne girmesi nedeniyle istifamı verdim. Daha önce vermem gerekiyordu, ama arkadaşlarımı yalnız bırakmak istememiştim. Olan bitenlerin bize rağmen olduğunu görünce ve her geçen günün onlarla davranışlarının bize beklenenin üzerinde zarar verdiğini anlayınca istifadan başka yol kalmamıştı."

Eski başbakanlardan ve DM Başkanı Prof. Sadi Irmak'ın 2 dil bilen, iktisatçı ve dış siyaset bilimcilerinden 49 yaşındaki oğlu Konya Milletvekili **Sabri Irmak**, bunları söylüyordu, istifasının ardından. Irmak, **"Bir grup arkadaşım 'Yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik, niye ayrıldın?' diye sitem ettiler. Ama ben bugün gene onlarlayım. TBMM'deki bağımsızlarla hiçbir ilişkim de yok. Görülen kadarıyla HP içinde bizim grup çok önde, ama Calp ve ekibi parti dışından önemli destek görüyor. Yönetimi bırakacaklarına ihtimal de veremiyorum. Yönetim değişirse partime geri de gelirim"** diye görüşünü açıklıyordu.

Irmak'a göre daha önce mensup olduğu demokratik sol grup, il kongrelerinde seçilen delegelere göre, Calp'in çok önündeydi, ama buna rağmen yönetimden düşmeyebilirdi. Bu nasıl olacaktı? Hem kongreyi kaybedecek, hem de kazanacak... Irmak'ın bildiği şeyler mi vardı?

★ ★ ★

HP'nin demokratik sol grubunun aktif elemanlarından Sinop Milletvekili **Halit Barış Can**, hemen tüm kongreler için tek tek çetele tutuyordu. Buna göre şimdiye kadar yapılan 51 ilde toplam 670 delege seçilmişti, bunlardan 502'si Gürkan'ın genel başkanlığını, 168'i ise Calp'in genel başkanlığını destekliyordu. Barış Can, **"Buna bize oy verecek milletvekillerini de ekleriseniz, 950 delegenin katılacağı büyük kongrede Calp'e verilecek oy sayısı 250'yi bile bulmayacaktır"** diyordu.

Barış Can'ın benzeri bir araştırma o güne kadar kongresi yapılan 44 il üzerinden **Cumhuriyet**'te yayımlanmıştı. Buna göre o güne kadar seçilen 530 delegenin 320'si **Aydın Güven Gürkan'ı**, 80'i Calp'i desteklıyordu. 130 delegenin ise durumu henüz ortada idi. Bu duruma göre diğer il kongrelerinde Gürkan tümüyle yitirse bile HP Genel Başkanı **Necdet Calp**, adaylığını koyduğu takdirde kurultayda genel başkan seçilemeyecekti.

HP'de demokratik sol grubun genel başkan adayı, eski Genel Sekreter Prof. Dr. Aydın Güven Gürkan da, 51 ilde yapılan kongrelerden sonra şu açıklamayı yapacaktı:

"Bu iş bitmiştir. Şimdiden parti yönetimine gelindiğinde ne yapılacağı, il örgütleriyle yakın eşgüdüm, partiyi canlandırma, TBMM içinde çalışmalar ve muhalefet stratejisi için çalışmalara başlamak gerekiyor. Bu aşamadan sonra ise solda birlik çalışmalarına başlanacak. İşimizin zor olduğunu biliyoruz ve bunun ağırlığını şimdiden hissetmeye başladık."

Gürkan, kurultayda kazanacağına emin olduğunu söylerken şu sözleri eklemeyi de ihmal etmiyordu:

"Politika bu, hele bu dönemde.. Başka durumlar ortaya çıkabilir, devreye bir şeyler girebilir. Karşımıza başka bir aday çıkartabilirler. Böyle bir durum doğarsa sürpriz olmaz, ama artık girilen bu süreçte delegelerimiz her oyunu bozar."

★ ★ ★

HP'de demokratik sol grup büyük konuşmeden bu kadar emin konuşurken, HP Genel Başkanı Calp ile HP Genel Sekreteri **Yılmaz Hastürk**, kongre sonuçlarına ilişkin olarak ortaya atılan savları tebessümle karşılıyorlardı.

Tabanı kalmadığı söylenirken, ANAP ve SODEP'in yoğun çalışmalarına rağmen, son Çorum Dodurga seçimlerini kazanan HP'de bir canlanma göze batıyor.

HP Genel Sekreteri Hastürk, İzmir Kongresi'nde **"Bunların hepsi yalan, her şey Cumhuriyet Gazetesi'nin başının altından çıkıyor"** diye konuşunca, HP İzmir il yöneticileri Genel Sekretere, **"Hakkında konuştuğunuz basın organı, bizim tek gazetemizdir. Onlarla bu kadar ters düştüyseniz ve baklarında böyle sözler söyleme cesaretini buluyorsanız, bu sizin geldiğiniz çizgiyi açıkça ortaya koyar"** karşılığını veriyorlardı. HP Genel Sekreteri İzmir'de Calp'in aleyhine konuştuğunu ve Dr. **Çağlar Kırçak'ı** desteklediğini de yalanlayacaktı. Hastürk'e göre kendisi, **"Gürkan grubu güçlü değil, ama Calp yüzünden güçlü gözüküyorlar. Calp'in konuşmaları bile onların işine yarıyor. Adamı kontrol edemiyoruz, bütün çabamızı bir hareketi ile yok ediyor"** dememişti.

HP Genel Başkanı Necdet Calp de basında kongre delegelerine ilişkin haberlere karşı çıkıyordu. 19 mayıs, partinin kuruluş yıldönümünde, **"Siz bu rakamlara karşı çıkıp, doğru değil diyorsunuz. Size göre doğrusu ne?"** diye soran gazeteciye şu ilginç yanıtı veriyordu:

"Biz çetele tutmuyoruz, rakamları bilemem. Biz bile durumu kesin bilmezken, bu rakamları bularak James Bond'u bile geçtiğiniz için sizi tebrik ediyorum."

HP Genel Başkanı, ardından, **"Sadece bu tahminlerin doğru olmadığını söyleyebilirim"** diyecekti. Oysa kuruluş yıldönümüne gelen il başkanları bile HP yönetimini ve Calp'i ağır biçimde suçlamışlar, kongredeki tavırlarını o günden belli etmişlerdi. Buna rağmen HP Genel Merkezi'nde durumun soğukkanlı ve telaşsız karşılanmasının nedeni neydi? Onlar da umulmadık bir sürpriz mi bekliyorlardı? Rahatlıklarının bir nedeni olmalıydı.

★ ★ ★

HP'de bugün yapılacak Hakkâri Kongresi ile kongresi tamamlanan il sayısı 52 olacak. Tabanı kalmadığı söylenirken, ANAP ve SODEP'in yoğun çalışmalarına rağmen son Çorum Dodurga seçimlerini kazanan HP'de bir canlanma göze batıyor.

Bu moralin yetip yetmeyeceği tartışılırken, tam bir ay sonra Ankara'da Selim Sırrı Tarcan Spor Salonu'nda aylardır süren çekişme noktalanacak. Kozlar paylaşılacak. Belki 12 Eylül'den sonra kurulan partilerden birisinin ilk kez genel başkanı değişecek, belki parti orta yerinden ikiye bölünecek, ama gerçek olan şu ki, HP bu ilk kurultayında son kozunu oynayacak.

vesikalık SÜLEYMAN BULUT

ÇOCUK DOĞURMAK

MÖ 101-44 yılları arasında yaşayan Roma İmparatoru Sezar'ı biliriz... Kendisi, "Sezar'ın hakkı Sezar'a verilmelidir", "Sezar'ın karısından şüphe edilmemelidir" gibi günlük hayatımızda kullandığımız deyimlere bile geçecek kadar ünlüdür.

Sezar, aynı zamanda kültürlü, zeki, konuşmasını ve yazmasını iyi beceren bir kişiydi. Galya Savaşı ve Sivil Savaş adlı kitapları, bunun açık örneği. Bir gün Roma sokaklarında dolaşırken, insanların ellerinde köpek ve maymunlarla gezindiklerini görünce dedi ki:

—Bunların karıları çocuk doğurmuyor mu acaba?

ŞAİR KİMDİR?

Edip Cansever, yaşayan şairlerimizin başında gelmektedir.

Özellikle son dönemde yazdığı uzun soluklu şiirleriyle (Sonrası Kalır, Ben Ruhi Bey Nasılım, Sevda ile Sevgi, Şairin Seyir Defteri, Bezik Oynayan Kadınlar vb.) bireyin dramına yönelen, "İyi duygularla iyi şiir yazılmaz", "Ben güzel şiir yazmak istemiyorum" diyen şairimiz, şairi şöyle tanımlıyordu:

—Kendinizi Beyazıt Kulesi'nden aşağı atsanız birkaç saniye sonra düşeceğinizi bilirsiniz. Şair, kendini Beyazıt Kulesi'nden aşağı atan, ama bir türlü düşmeyen kişidir!

BİR AMAÇ ARAMAYA KALKANLAR

Mark TWAIN, 1835-1910 yılları arasında yaşamış ünlü Amerikalı yazar. Amerikan Edebiyatı'nın ilk gerçekçilerinden sayılır. Özellikle Tom Sawyer ve Huck Fin'in Serüvenleri adlı romanlarıyla başarı kazandı.

Didaktik eleştiriden çok çektiği anlaşılan Mark Twain, bu konuda dedi ki:

—Bu öyküde bir amaç aramaya kalkışanlar hakkında dava açılacak, bir ahlak dersi çıkarmaya kalkışanlar sürgün edilecek, bir olay örgüsü bulmaya çalışanlar kurşuna dizilecektir!

OKUYUCULAR

James Joyce, 1882-1941 yılları arasında yaşamış İrlandalı yazar.

Bizde Dublinliler adlı kitabından bazı öyküleri, Sürgünler adlı oyunu ve Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi adlı romanı yayımlandı. Yazarın Ulysses ve Finnegans Wake (Finnegan'ın Uykusuzluğu) adlı kitapları bilinç-akımı tekniğinin en başarılı uygulamaları sayıldı.

Joyce, böylik bir deyimle söylemek gerekirse, "zor" bir yazardı. Yapıtlarının anlamlandırılmasına okuyucu da büyük ölçüde katılmak zorundaydı; konuyla ilgili olarak Joyce dedi ki:

—Benim tüketicilerim (okuyucularım) aynı zamanda üreticilerim değil midir?

İktidar Meclis yönetimine açıkça müdahale ediyor

ANAP-Grup Başkanvekili Aşçıoğlu ve Kültür Bakanı Taşçıoğlu, el ele vererek her Ledin Barlas'ı hem de kendi gruplarını yönettiler. Olay o kadar ilginç bir noktaya geldi ki, ANAP'lı bazı milletvekilleri bile dayanamayıp grup başkanvekili ve bakanın hareketlerine karşı çıkmak zorunda kaldılar.

RAFET GENÇ

ANKARA—ANAP Millet Meclisi Grubu, iktidara geldiğinden bu yana Meclisteki "kuzu kuzu" ve "yapıcı muhalefetle" çalışmanın mutluluğunun geçen haftaya kadar sürdüğünün farkında bile değildi. Ve gerçekten iktidar, muhalefet karşısında ilk kez zorlanıyor, oldukça sıkıntılı saatler yaşıyordu.

TBMM Genel Kurulu'nda bir iktidarın Başkanlık Divanı'na bu kadar açık ve seçik biçimde, "müdahale" ettiğini, Meclis tarihinde görmemiştik. ANAP Grup Başkanvekili **Pertev Aşçıoğlu**, Kültür Bakanı **Mükerrem Taşçıoğlu**, el ele vererek hem **Ledin Barlas'ı**, hem de kendi gruplarını yönettiler. Bu olay, o kadar ilginç bir noktaya geldi ki, ANAP'lı bazı milletvekilleri bile dayanamayıp grup başkanvekili ve bakanın hareketlerine karşı çıkmak zorunda kaldılar.

Aslında, geçen hafta başında Meclisin gündeminde Maden Yasa Tasarısı'ndan çok tatil sorunu ve çıkarılacak yasa tasarıları vardı. İktidar kanadı, Meclisi erken tatile sokmak için geceli gündüzlü çalışma programı hazırlamaya çalışıyor, muhalefet ise bu konuda uyarılarda bulunarak normal çalışma düzenini savunuyordu. Parlamento tarihimizde eşine rastlanmayacak biçimde cereyan edecek olaylara neden olabilecek bir belirtiye pek rastlanmıyordu. Her şey, İkinci Boğaz Köprüsü'nün temel atma töreni nedeniyle Meclisin bir gün tatile sokulmak istenmesiyle başladı. Salı sabahı, Danışma Kurulu toplandı. ANAP Grup Başkanvekili Pertev Aşçıoğlu, Fatih Köprüsü için Meclisin bir günlük tatile girmesini ve tüm milletvekillerinin **"bu muhteşem törende"** hazır olmasını savunuyordu. Kurulda MDP'liler ve HP'liler bir tören için Meclisin tatile sokulmasının demokratik yaşamımızda hiç rastlanmadığına değinerek, bu öneriye karşı çıkmışlardı. Bunun üzerine Pertev Aşçıoğlu, bu kez tatil sorununu bir önerge halinde Genel Kurul'a indirmişti. Salı günü öğleden sonra Genel Kurul'da fırtınanın ilk işaretleri bu öneriyle başladı. İlk sözü alan MDP'li **Fenni İslimyeli,** büyük bir yatırımı hükümetin gerçekleştirmesini memnuniyetle karşıladığını ve başarı dileklerini belirttikten sonra, **"ancak..."** diye söze başladı ve şöyle devam etti:

"Meclisin hiçbir tarihte böyle bir olay nedeniyle tatile sokulmasını düşünülmemiştir ve olmamıştır. Hükümetin pekâlâ temel atma gününü çok daha evvelden bir tatil günü olarak tespit etmesi mümkün olabilirdi. Ben şunu ifade etmek istiyorum, bu tutumu ile hükümet, maalesef icra olarak teşrii kuvvetin içine müdahale eder görünmektedir ve bu müdahaleler, o kadar çoğalma temayülü göstermektedir ki, adeta gündem Meclis tarafından değil, hükümet tarafından tayin edilir hale gelmektedir."

Arkasından HP'li **Ömer Kuşhan** eleştirilerinin dozunu arttırarak Meclisin tatile girmemesi gerektiğini, İstanbul'da milletvekillerini, **"bir şovmen olarak görmek istemediklerini"** belirtince, kızılca kıyamet koptu. Ve ANAP'lılarla HP'liler birbirlerine girdiler. Temel atma töreniyle ilgili en ilginç konuşmayı ise bağımsız **İskender Cenap Ege** yaptı. İskender Cenap Ege, **"Bu memleketi kalkındırmak için maddi manevi, gecesini gündüzüne katan insanların böyle yerli yersiz tahdirlerle ne hale getirildiğini ve sadece iktidarlara değil, sonunda parlamentoya mal olan hadiselerle karşılaştığımızı unutmayalım. Bu bakımdan keşke her sene böyle büyük İstanbul'un, Fatih'in adına izafe edilen köprü gibi eserlerin temeli atılsa da senede bir gün tatile girsek"** dedi. Bu sözler, ANAP'lıların çılgınca alkışlarıyla karşılandı.

Temel atma töreniyle ilgili bir günlük tatil, bu şekilde tartışmalı, çekişmeli ve gürültülü biçimde çözümlendikten sonra Maden Yasa Tasarısı'nın görüşülmesine geçildi.

14. maddeye kadar hiçbir şey yoktu. ANAP'lı milletvekilleri, kuliste ve kendi odalarında seçmen işlerini takip ediyorlar, Genel Kurul'da muhalefetin verdiği değişiklik önergeleri, birer birer reddediliyordu. Ancak 14. maddenin görüşülmesi sırasında iş değişti. 14. madde üzerinde hem HP, hem de MDP değişiklik önergeleri vermişlerdi. Bu önergeler üzerinde geniş tartışmalar oldu. MDP'nin vermiş olduğu önerge, madenlerin işletilmesinde alınacak devlet hakkının arttırılmasını öngörüyordu. Önerge için oylama yapılmadan önce usul hakkında söz isteyen HP Grup Başkanvekili **Şeref Bozkurt,** bakanların Meclise gelmeyen bakanlar için vekaletleri olmadan oy kullandıklarını belirterek, bunun önlenmesini istedi. Başkan Ledin Barlas'ın **"Bu konuyu hallettik"** demesine rağmen, Bozkurt direniyordu. Tartışmalar, bu şekilde sürerken, Başkan Ledin Barlas, 14. madde üzerinde iki önerge daha olduğunu söyledi. Bunlar da aynı nitelikteydi. Bu arada Ayhan Fırat, "On kere sayılmaz ki, kaç kere sayacaksınız" diye bağırıyordu. Gürültüler ve patırdılar arasında Başkanlık Divanı'nda bulunan kâtip üyeler de oyları sayıyorlardı. Bu sırada, Başkan Ledin Barlas'ın tekrar oylama yapacağına ilişkin sözleri duyuldu. Barlas, **"Ayağa kalkmak suretiyle tekrar oylama yapılacaktır efendim. Divan üyeleri arasında fark olduğundan, ayağa kalkmak suretiyle oylama yapılacaktır"** diye Genel Kurul'u uyardı. HP Grup Başkanvekili Bozkurt'un bu sırada oylama istediği görüldü. **"Oylama istiyoruz"** sesleri arasında başkan, **"Önergeyi oylayalım, sırası geldiğinde yaparız efendim"** karşılığını veriyordu. Şimdi bu durumu tutanaklardan izleyelim:

Başkan— Oylama yapacağız, önergeyi oylayalım, daha sonra oylama isteme hakkınız doğacak, o zaman yapacağız efendim.

Cahit Tutum (Balıkesir)— Oylamaya geçmeden önce oylama istedik sayın başkan.

M.Turan Bayazıt (Kahramanmaraş)— Size güvenimiz var, bu güvenimizi sarsmayın lütfen.

Yılmaz İhsan Hastürk (İstanbul)— Yoklama istiyoruz yoklama.

Başkan— Efendim, oylamaya geçilmeden önce oylama isteme hakkınız var. Ancak, biz oylamayı yaptık. Oylama sonuçlarında divan üyeleri arasında ihtilaf olduğundan, tekrar oylamaya devam ediyoruz. Efendim, bunu sonra istersiniz.

Lütfen efendim lütfen, lütfen ayağa kalkın sayalım, sayma imkânımız yok bu durumda. Lütfen efendim, oy sahipleri lütfen ayağa kalksın efendim. Önergeyi kabul edenler lütfen ayağa kalksın efendim.

Ledin Barlas: Oylama mı, yoklama mı?

Ömer Kuşhan: Senede bir gün

Fenni İslimyeli: Meclisin gündemi

Pertev Aşçıoğlu: El ele idare

Ömer Kuşhan (Kars)— Oylamayı yapmadan önce yoklama yapın sayın başkan.

Başkan— Lütfen efendim, yoklamayı daha sonra yapacağız efendim, lütfen önergeyi oylayalım, daha sonra yapacağız efendim. Şimdi bu aşamada içtüzüğe uymuyor yoklama isteğiniz.

M.Turan Bayazıt (Kahramanmaraş)— Yoklamayı oylamaya geçmeden önce istedik.

Başkan— Efendim, önergeyi oylayalım, maddeyi oylarken istediğiniz oylamayı yapacağız. Lütfen müsaade buyurun içtüzüğüne uygun hareket edelim.

Onural Şeref Bozkurt (Çanakkale)— Sayın başkan, bana izin verir misiniz?

Başkan— Sayın milletvekilleri, önergeyi kabul edenler lütfen ayağa kalksın, sayıyoruz efendim. Sayım yapıyorum lütfen.

M.Turan Bayazıt (Kahramanmaraş)— Yoklamayı oylamaya geçmeden istedik biz.

Başkan— Hayır, geçmeden istemediniz Sayın Bayazıt. Sayın Bozkurt da şimdi ifade ettiler, oylamaya geçtikten sonra istediler efendim.

Onural Şeref Bozkurt (Çanakkale)— Sayın başkan, mensup olduğunuz siyasi partinin görüşleri aleyhine bir oylama sonucu alınca tekrar oylamaya geçtiniz, taraf tutuyorsunuz ve bu nedenle başkanlık yapamazsınız, protesto ediyoruz.

Başkan— Sayın Bozkurt, aleyhe oylama olmasın efendim, lütfen buyurun efendim (gürültüler), ayağa kalkmak suretiyle yoklama yapılıyor. Ayağa kalkmayanları kâtılmıyor sayacağım efendim. Önergeyi kabul etmeyenler lütfen ayağa kalksınlar efendim (gürültüler).

Ayhan Fırat (Malatya)— Sayın başkan, salonu terk ederiz, vebali de sizin olur, itimadımızı sarsıyorsunuz.

Ayhan Fırat (Malatya)— Size itimadımızı kaybettik, siz bulunduğunuz sürece de salona girmeyeceğiz ve sizi vebalinizle baş başa bırakıyoruz (HP'li milletvekilleri Genel Kurulu terk ederler).

Başkan— Önerge kabul edilmemiştir efendim. Maddeyi okuyuyorum. Lütfen maddeyi okuyunuz efendim.

Cüneyt Canver (Adana)— Demin 11 fark vardı, Başkanlık Divanı'ndan istifa ediyorum (HP sıralarından "bravo" sesleri, alkışlar). İstifa ediyorum. (HP sıralarından gene "bravo" sesleri, alkışlar.)

Onural Şeref Bozkurt (Çanakkale)— Devletin hakkını heba ediyorsunuz, siz de istifa edin.

Başkan— Birleşime 17.10'da toplanmak üzere 15 dakika ara veriyorum.

ANAP'lı Başkanvekili Barlas, oturuma 15 dakika ara verdikten sonra, ikinci oturumu açtı ve hemen 14. maddeyi, **"Oylarınıza sunuyorum, kabul edenler, etmeyenler.. 14. madde kabul edilmiştir"** dedi. Ve 15. maddenin görüşülmesine geçti. Bu arada, Genel Kurul salonunda muhalefet bulunmuyordu. Böylece, Maden Yasa Tasarısı'nın 45 maddesine kadar daha önceden verilmiş olan önergeler okunup okunup reddedilerek görüşmesiz olarak gelindi. 46. madde üzerindeki önergeler de reddedildikten sonra, bu madde kabul edildi ve 47. maddenin görüşülmesine gelindiği sırada 10 HP'li milletvekilinin başta Şeref Bozkurt olduğu halde salona girdiği ve yoklama istediği görüldü. Oysa, tartışmalı oylamadan sonra her iki muhalefet partisi de grupların olağanüstü toplayarak arada 11 saatlik bir farka rağmen önergenin reddedilmesinden sonra Genel Kurul salonunda girme kararı almışlardı. İki muhalefet partisinin milletvekillerinin kuliste Genel Kurul'da yoklama isteyip, isteme tartışması yaptıkları izleniyordu. MDP, salona girilmemesinden yanaydı. HP, bu öneriyi kabul etmeyerek, Genel Kurul'a girerek yoklama istiyordu. Yapılan yoklama sonunda salonda çoğunluğun olduğu anlaşılıyordu.

ANAP Grubunda Semra Özal tartışması

"Şimdilik adını vermeden eleştirdik, ilerde adını vererek eleştiririz"

Başbakan Özal kürsüde hiçbir şey olmamışçasına rahattı. Şöyle diyordu: "Bu memleket sıkıyönetimle götürülmez. Sıkıyönetimi mümkün olan en kısa sürede kaldırmak mecburiyetindeyiz... Ekonomi kötü idare edildiği için, bazı kişiler kaçakçılığa girmek zorunda kalmışlardır... Anayasayı değiştirecek gücüm olsa, ormanla ilgili hükümlerini değiştiririm."

CANAN YAZGANGİL

ANKARA — Alışılmadık giyimi ve davranışlarıyla kamuoyunun dikkatlerini üzerinde toplamayı beceren **Semra Özal**, ANAP'ın 2. kuruluş yıldönümü nedeniyle İstanbul'da düzenlenen balo yüzünden sonunda ANAP'lıların da sabrını taşırıyordu. ANAP'lılar balo yüzünden Semra Özal'ı hedef alıyorlardı, ama kabak **Mesut Yılmaz**'ın başında patlıyordu.

ANAP'lılar baştan beri Semra Özal'a **"için için"** kızıyorlar, ama tepkilerini bir türlü açığa vuramıyorlardı. Türkiye'nin **"First Lady"**si Semra Özal, partinin kuruluşunda, hatta bakanlıkların oluşturulmasında ve bazı önemli atamalarda, dediğini yaptırmasıyla ilk tepkileri topluyor, geçen yıl ramazan ayında kızı ile beraber Bodrum'da tatile gitmesi, denizde mayolu, elinde sigaralı resimlerinin basında yer almasi, muhafazakâr-milliyetçi ANAP'lıları çileden çıkarıyordu. Ama hiç kimsenin Semra Hanım'a ilişkin sıkıntıları dile getirme cesareti yoktu, kulislerde, dost toplantılarında kulaklara fısıldanan tepkiler, Semra Hanım'ın karşısında milletvekilinden bakanına, parti yöneticisine kadar, el öpmelere kadar varan bir saygı gösterisine dönüşüyordu.

ANAP'ın 2'nci kuruluş yıldönümü ramazan başlangıcına rastlaması nedeniyle il örgütleri düzeyinde kutlanması kararlaştırılmış, Ankara dahil tüm illerde fazla **"sıtafat"**a kaçmadan yapılan kutlamalar, İstanbul'da Semra Özal'ın direktifi ile **"parlak"** bir baloya dönüşmüştü.

Baloyu hazırlayanlar görünüşte İstanbul örgütü idi, ama Semra Özal ve Kadıköy Belediyesi'nin Kültür Danışmanı kızı **Zeynep Özal** himayesindeki ANAP'lı hanımlar organizasyona karıştılar.

Balo'dan hemen sonra Özal'lar Japonya'ya gittikleri için, ANAP'lılar sıkıntıyı yine içlerine atıyorlar, Başbakanın Japonya gezisi dönüşü yapılan ilk grup toplantısında **"balo"** konusu gündeme getiriliyordu.

Başbakan **Özal**, Amerikalı Temciler Meclisi Heyeti'ni kabul ettiği için akşam geç saatlerde toplanan gruba yarım saat geçikme ile katılıyordu. İstanbul Milletvekili **Altan Kavak**, belki Başbakan Özal'ın yokluğundan cesaret alarak, kürsüye çıkıyor ve şöyle konuşuyordu:

"Arkadaşlar, kuruluşunda ve bugünlere gelişinde hepimizin payı olan ANAP, ikinci yılını doldurdu. Partiyi bugüne getirinceye kadar elimizden geleni esirgemedik, gecemizi gündüzümüze katarak çalıştık. ANAP'ı ANAP yapan bizleriz. Bugün ikinci kuruluş yıldönümünü kutluyorsak, bunun onurunu hepimiz paylaşmalıyız. İkinci kuruluş yıldönümü nedeniyle İstanbul'da bir balo düzenlendi. Ben İstanbul milletvekiliyim, bu işten haberim olmadı. Ayrıca ilçe başkanlarının hiçbirisi de baloya davet edilmemiş. Bu, biz milletvekillerini zor durumda bırakıyor. Eğer bu balo ANAP'ın Kuruluş Günü Balosu'ysa, bundan ANAP'lı milletvekillerinin haberi olmalıdır, haberi olmuyorsa, bu baloya ANAP balosu değil, bir başka ad konulmalıdır. Bu baloyu kim düzenlemiştir, nasıl düzenlemiştir. Bizim para verip bilet alamayacağımız düşünülerek çağırılmadıksa, şundan emin olun ki, hepimiz paraylа bu baloya katılma şerefini sağlayabilecek güçteyiz."

Kavak'tan sonra kürsüye gelen Muş Milletvekili **Atilla Sin** de **"Ne yani, bir 1983 yılının kasım ayında seçilip, beş yıl sonra görevleri bitecek devlet memurları mıyız? Milletvekilinin ağırlığı olmalıdır. Bu ağırlığı hepimiz taşımalıyız"** diyerek, İkinci Boğaz Köprüsü temel atma törenini gündeme getiriyordu.

Sin, temel atma töreni için milletvekillerini İstanbul'a götürmek üzere dört belediye otobüsünün kiralandığını belirterek, **"Bu ne kepazelik tir? Bize belediye otobüsleri mi layık görüldü? Bu işi kim organize etti? Bize önce uçakla gideceğiz denildi, sonra trenle gideceğiz denildi, şimdi de belediye otobüsü çıktı. Arkadaşlar partı yol parasını veremiyorsa, hepimiz uçak biletlerimizi alıp gidebilecek güçteyiz"** diyordu.

Sin kürsüde konuştuğu sırada, Başbakan **Özal** Grup Salonu'na giriyordu. Özal ile birlikte grubun basına açık yapılacağı düşüncesiyle gazeteciler de salona girince, Sin susuyor, ANAP'lılar arkadaşlarının Başbakan Özal önünde daha rahat konuşması için, **"basın dışarı çıksın, sonra girsiniler"** diye bağırıyorlardı.

Gazeteciler grup toplantısından ayrıldıktan sonra Atilla Sin, parti genel merkezinin çok önemli organizasyonlarda grup ile ilişki kurmasını istiyordu.

Sin kürsüden indikten sonra, köprü organizasyonunu üstlenen Genel Başkan Yardımcısı **Bülent Akarcalı** kürsüye çıkarak kendisini savunuyordu:

"Arkadaşlar, biz belediye otobüsü değil, 302 Mercedes otobüsler kiraladık. Otobüsler, Belediye Park ve Bahçeler Müdürlüğü önünden hareket edecek dedik. Herhalde bu duyurunuz yanlış anlaşıldı. Herhalde siz yanlış bilgilendirilmişsiniz. Biz bu işi belediye ile organize ettik."

Akarcalı'nın, **"belediye ile organize ettik"** sözleri, ANAP'lıları iyice kızdırıyor, Atilla Sin bu kez **"fakir ilmühaberi alacak mıyız?"** diye laf atıyordu.

Akarcalı'nın konuşması, **"biz kendimiz gideriz"**, **"uçakla gideriz"**, **"beceriksizler"** sözleri arasında kaybolup gidiyordu. Grupta hava gerginleşince, Başbakan Özal'ın yüzü asılıyor ve **Mesut Yılmaz**'ı yanına çağırarak, kulağına birşeyler fısıldıyordu. Devlet Bakanı Mesut Yılmaz, Başbakanın talimatı üzerine kürsüye çıkıyor, Yılmaz'ın **"İstanbul'daki ikinci kuruluş yıldönümü balosu, genel merkezin ve bizim dışımızda ANAP'lı kadınlarca düzenlenmiştir"** sözleri, ANAP'lılarda ateşin üstüne benzin dökülmüş etkisi yaratıyordu. Grupta, **"kim bizim dışımızda"**, **"böyle rezalet olur mu?"**, **"baloyu kim düzenledi, isim ver"**, **"bizim kuruluş yıldönümünde, ANAP dışında kim balo düzenler"** protestoları birbirine karışıyordu.

Mesut Yılmaz, ANAP'lıların, **"yeter Sayın Bakan, artık bu konuyu kapatın, konuştukça hata yapıyorsunuz"** sözleri arasında kürsüden inerken, herkes Başbakan Özal'ın **"balo meselesine"** açıklık kazandıracak bir konuşma yapmasını bekliyordu. Ancak beklenen konuşma gerçekleşmedi, Başbakan Özal, kürsüde gayet rahat, hiçbir şey olmamış gibi Japonya izlenimlerini anlatıyordu. Başbakan grupta bir saatlik konuşmasının büyük bölümünü Japonya'ya ayırırken, iftara az bir zaman kala sıkıyönetim ve iç politik sorunlara ilişkin sözleri de oruçlu ANAP'lıların dikkatinden kaçıyordu.

ANAP'lıların iki yıldır ilk kez açığa çıkardıkları Semra Özal'a yönelik tepkiler, arada Mesut Yılmaz'ı yıpratıyor, ANAP'lılar Semra Özal'ın acısını Devlet Bakanı Mesut Yılmaz'dan çıkarıyorlardı.

Kaçakçılıkta devlet hatalı

Başbakan Özal ise, kürsüde her zamanki gibi hiçbir şey olmamışcasına rahattı. Özal'ın veto edilen iki yasaya bile fazla kafasını taktığı yoktu. Başbakan şöyle konuşuyordu:

"Bizim hazırladığımız kanunlar, kanun teknigine daha uygundu. Biz doğrusu ne ise onu yapacağız. Bu memleket sıkıyönetimle götürülemez. Sıkıyönetimi mümkün olan en kısa zamanda kaldırmak mecburiyetindeyiz. Askerler sıkıyönetimle değil, memleket müdafaası ile ilgilenmelidirler. Bir de Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu'nu çıkarmak zorundayız. Sıkıyönetimi yine en kısa zamanda buyur etmek zorunda kalırız, polise bu yetkiyi vermezsek. Vetolarla 7-8 tane adamı içerde tutmak için değişiklik yapmak zorunda kalacagız. Oysa biz ekonomik suçu, ekonomik ceza ile karşılamaktan yanayız. Bir de bu kaçakçılık suçlarında hatanın büyük kısmı devletin kendisindedir. Ekonomi kötü idare edildigi için bazı kişiler ekonomiyi daha rahata kavuşturmak amacı ile kaçakçılığa girmek zorunda kalmışlardır. Çünkü fabrikaya hammadde lazımdır, gümrük duvarlarını yükseltmiş, ithalatı da yasaklamışsan, fabrikayı çalıştırmak için bu yola başvurmak zorunda kalırsın. Meseleye böyle bakmak lazım. Yaptığımız hatalarla insanları bu yola itiyoruz. Ama bizde, şu şunun babasıdır, şu babadır, bu anadır diye çok reklamlar yapılmış. Halbuki babalara karşı en büyük mücadeleyi biz verdik. Babalar bizim zamanımızda teker teker içeri alındı."

Özal, Maden Yasası'nın çıkmasına karşı olan ANAP'lıların dikkatini çektikten sonra, **"açıkça ifade ediyorum, anayasayı değiştirecek gücüm olsa, ormanla ilgili hükümlerini değiştiririm, Ormanlarımızı en verimli şekilde kullanamıyoruz"** diyerek ilk kez anayasada değişiklik fikrini ortaya atıyordu.

Başbakanın bu sözlerini bazı milletvekilleri, **"Deneyelim sayın Başbakan"** diyerek, destekliyorlardı.

Başbakanın konuşmasından sonra tüm milletvekilleri Özal'la beraber iftar yemeği yiyorlardı. Yemekte masalarda konuşulan ne sıkıyönetmin, ne de vetolardı, Semra Hanım'dı. ANAP'lılar, **"şimdilik adını vermeden eleştirdik, inşallah ileride adını da vererek eleştiririz"** diyerek birbirlerine espri yapıyorlardı.

Grup toplantısında tartışmalara neden olan Semra Özal

Altan Kavak: *Eğer bu balo ANAP'ın Kuruluş Balosu'ysa bundan ANAP'lı milletvekillerinin haberi olmalıdır. Bu baloyu kim düzenlemiştir, nasıl düzenlemiştir?*

Atilla Sin: *İkinci Boğaz Köprüsü'nün temel atma törenine gitmek için, bize belediye otobüsleri mi layık görüldü? Bu ne kepazeliktir? Bu işi kim organize etti?*

Bülent Akarcalı: *Arkadaşlar, biz belediye otobüsü değil, 302 Mercedes otobüsler kiraladık. Herhalde siz yanlış bilgilendirilmişsiniz.*

Mesut Yılmaz: *Genel merkezin aldığı karar uyarınca, bu yıl teşkilatlar kuruluş yıldönümünü kendileri organize etmişler. İstanbul'da da baloyu bazı hanım arkadaşlarımız organize etmişler.*

eski - yeni çizgiler

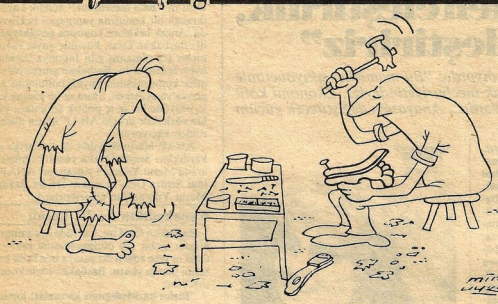

Mustafa (Mim) Uykusuz

1922 yılında Manisa'nın Akhisar ilçesinde doğan Mustafa uykusuz, 1940'ta İstanbul'a gelerek Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin resim bölümüne girdi. Ekonomik nedenlerle tahsilini yarım bıraktı. İlk karikatürü 1938 yılında yayımlandı. İstanbul Ekspres, Dünya, Ulus ve Gün gazeteleriyle, Marko Paşa, Malum Paşa, Medet, Akbaba, Karikatür, Tef, Dolmuş, Taş, Taş-Karikatür, Zübük, Papağan ve Özgür İnsan dergilerinde çalıştı. Yurt içi ve dışında yapılan yarışmalarda çeşitli ödüller aldı, karikatürlerinden bir kısmını üç albümde topladı. Karikatürleri sekiz ülkede yayımlanan Uykusuz'un yarattığı tiplerin başında Nasreddin Hoca gelir. 1983 yılında İstanbul'da öldü.

arşiv konuşuyor

Sigmund Freud

1856'da Avusturya'da doğan Freud, tıpta tedavi alanında çalışmaktansa, bilimsel araştırma yapmak istiyordu. Birkaç yıl E. W. von Bruecke'nin fizyoloji laboratuvarında ve beyin anatomicisi Meynert'in psikiyatri kliniğinde çalıştıktan sonra nörolog olarak çalışmaya karar verdi. Beyin felci üstüne yaptığı araştırmalar, nöroloğlar tarafından bugün de beğenilir. Viyanalı ünlü düşünür ve hekim Josef Bauer ise Freud'u psikopatoloji ve psikoloji ile ilgilenmeye teşvik etti. 1895'te yayımladığı "İsteri Üzerine Çalışmalar" adlı kitabı daha ilerde psikanaliz adını alacak bilimin başlangıç noktası oldu. Freud'un normal psikolojiye ilk katkısı, "Rüya Yorumu" oldu. Kendisi de bunun en önemli kitabı olduğu kanısındaydı. Bu kitabı zekâ ve hareket apraksisi üstüne yapılan çalışmalar takip etti. Freud'un buluşları, özellikle çocuklardaki cinsiyet üzerine ortaya çıkardığı şeyler, kendi zamanında genellikle reddedildi ve anlayışsızlıkla karşılandı. Son yıllarında, biraz da ABD'de analiz medotunun oldukça yaygın bir biçimde kabullenilmesinden sonra, diğer ülkelerde de analize gösterilen tepki hafifledi. 1930'da Goethe ödülünü aldı ve 1936'da Royal Society'ye seçildi. 1886'da Martha Bernays ile evlenen Freud'un altı çocuğu oldu. En küçükleri Anna Freud da ünlü bir psikanalizcidir. 1938'de Avusturya'nın Nazi Almanyası'na katılması üzerine Londra'ya göç etti ve 1939 yılında orada öldü. Fotoğrafta, Freud 5 haziran 1938 yılında Londra'ya gitmek üzere bindiği trenin penceresinde ve hastalarını tedavi etmek üzere kullandığı divanı ve başucundaki koltuğu.

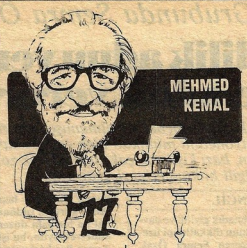

Eziyet Gelmiyor

Basınımızın 'Polis Yasası' diye eleştirdiği tasarı için İçişleri Bakanı:

"Biz bu tasarıyı millete eziyet edelim, istibdat kuralım diye hazırlamadık" diyor.

Estağfurullah efendim, bunu kim söylüyor? Bir söyleyen varsa ancak zatialiniz olabilirsiniz. Buna da eskiden *'intaki Hak - Tanrı söyletti'* derlerdi.

Sayın Bakan, polis devleti ile demokrasi arası tartışmalara da ışıklar tutmaktadır, ikisi arası ayrımı nasıl yapıyor:

"Polis devleti, polisin kanunlar hilafına yetkiler kullanmasıdır. Eğer polis kanunlara uygun hareket ediyorsa, kanunların kendine verdiği yetkiyi kullanıyorsa buna polis devleti denmez. Bu demokrasinin bir gereğidir."

Demokrasinin hüküm sürmediği bir ülkede adam karakoldan çıkmış, dökülüyor. Dört bir yanı kan revan içinde. Dayak yediği belli.

"Ne oldu, hayrola?" diye soruyorlar.

"Vallahi yasalar çerçevesinde kendi kendimi doğru söylüyorum diye patakladım, hiçbir şey yok."

Polise dilediği zaman ev arama yetkisi verildi mi, hele bunu bir de saat 24.00'ten sonra iki tatlı uyku arasında denedi mi, tadından yenmez. Tangır tungur gece yarısı ev basılır, konu komşu *'Ne oluyor?'* diye uyanır, ararlar, bakarlar, kendilerine göre *'zararlı'* ne varsa yüklenip götürürler.

Eskiden muhalif gazeteciler için bu yöntem çok denenirdi. Bir incelemede şöyle bir örnek verilir:

"Osmanlı basını, kuruldu kurulalı iki sansürcüye yakalanmıştı. En dehşetlisi Hıfzı, ikincisi Kemal'di. Hıfzı basını yıkıp yakandır, edebiyatı, romanı yasaklayan, gazeteleri kuru bir çöle döndüren sansürcüdür. Eritme anlamına gelen 'halletmek' sözcüğünü, padişahı tahttan düşürme anlamına geleceği için yasaklayan odur. Tahtakurusunu da yasaklamıştı. Çünkü bu asalağın yazılışında 'taht-tahta' sözcüğü geçiyordu."

Sadece Abdülhamit döneminde değil, çok partili yaşama girdiğimiz DP döneminde de böyle aramalar oluyor. Yazar, şair, öğretmen Talip Apaydın'ın 'Akan Sulara Karşı' kitabında evinin aranışını anlatan bölümü şöyle özetleyebiliriz:

"...Karım, ilk çocuğumuza hamileydi.. Bir gün erken saatte kapımız vuruldu. Perdeyi araladım, baktım yedi sekiz jandarma, başlarında bir yüzbaşı, bucak müdürü. Koştum kapıyı açtım. Yüzbaşı, savcılığın yazısını uzattı:

'Evinizi arayacağız' *dedi.*

'Hanım yatıyor, bir dakika izin verin giyinsin' *dedim.*

Evin içine dağıldılar. Merdivenleri tuttular. Her yeri didik didik aradılar. Kitaplarımı, notlarımı aldılar. Hanım kahve yapıp getirdi.

'Görevliyiz' *diye içmediler.*

Arama üç saat sürdü. Toparlayıp götürmek istedikleri için bir yastık kılıfı istediler. Hanım, götürülenler dökülmesin diye kılıfın alt başını dikti. O gün kasabanın pazarıydı, bir sürü insan toplanmıştı. Aralarında konuşuyorlardı.

'Telsiz bulunmuş, Rusya ile haberleşiyormuş.'

Bir süre sonra savcı ile durumu konuştum.

'Geçmiş olsun kardeşim' *dedi.* 'Ankara'dan bir talimat geldi, evini aradık. Bir suçun yokmuş. Kitapların bizde gel, al. Mektuplarını Ankara'ya gönderdik. Onları da inceledik, hiçbir şey yok. Sen edebiyatçısın anlaşılan. Şairlerle, yazarlarla mektuplaşmışsın. Olur böyle şeyler üzülme. Aman bundan sonra dikkatli ol!...'

Yıllardır yasaların işlemesini, hukukun, hakkın gözetilmesini dile durduruz. Ama resmi görüşe biraz ters düşenlerin anya manya günlerinde ister yasalarda bulunsun, ister bulunmasın, evleri aranır, kitapları, mektupları alınır götürülür, aradan bir süre geçer, *'Hiç bir şey yokmuş'* derler geri verirler, yattığınız yanınıza kâr kalır. İşte bütün bunlardan kurtulalım derken, ortada yüzlerce örneği varken, polise yetkilerin çoğu verilmek istenmektedir. Onun da yetkileri nasıl kullandığı, tarihteki örnekleri ile bellidir.

İşte bundan ötürü Tanrı söyletmiş olacak ki, İçişleri Bakanı eleştirilere karşı:

"Biz bu tasarıyı millete eziyet edelim, istibdat kuralım diye getirmedik" diyor.

Anket Defteri

Dr. İHSAN ÜNLÜER

SANATÇI-DOKTOR

1924 yılında İzmir'de doğdu. İzmir Atatürk Lisesi'nden sonra İstanbul Askeri Tıbbiyesi'ne başladı. yazı ve çizgileri ilk kez tıp dergilerinde görüldü. Askerlikten ayrılıp, kadın hastalıkları ve doğum asistanı olarak İstanbul Tıp Fakültesi'ne katıldı. Anatomik ressamlık da yaparak ilk kez "Jinekolojik Genital Malformasyonlar ve Cerrahi Tedavi Atlası" ile uzmanlık tezi verdi.

Daha sonra müzikle uğraşmaya başladı. Casa D'Italia-İtalyan Konservatuvarı'nda 3 yıl şan öğrenimi gördü. İstanbul Devlet Operası'nın açılmasıyla oraya geçip 5 yıl süreyle çalıştı. Solist tenor olarak 13 yıl Toska, Palyaçolar, Aida, Madam Butterfly, Çardaş Fürstin, Kontes Maritza, Macbeth, Tatlı Çeriti, Midasın Kulakları oyunlarında başrol oynadı.

Sizce en büyük mutsuzluk nedir? *İnsanın dili varken konuşamaması, beyni varken düşünememesi, kalemi varken yazamaması, sesi varken haykıramaması.*
Nerede yaşamak isterdiniz? *Bulunduğum yerde yaşamak isterim, üreterek bulunduğum yere katkıda bulunmak isterim.*
Sizce yeryüzünde gerçek mutluluk nedir? *Mutluluk bir bakıma, Nasrettin Hoca'nın eşeğini kaybedip, yeniden bulmasıdır.*
Hangi hataları bağışlarsınız? *"Öldürmek"dışında her hatayı.*
Edebiyatta en sevdiğiniz kadın kahraman? *Ben jinekolog olduktan sonra çocuk doğuran her annenin bir KAHRAMAN olduğuna inandım.*
En sevdiğiniz tarihi kişilikler? *Feld Mareşal Hamburger, Bumm General Cızburger, Lui Kenz, Lui Sez, Lui Suvasan Katorz, Napoleon BON Apart ve Murat 124.*
En sevdiğiniz besteci? *Beethoven, Mozart, Donizetti, Rozetti... ve en popüleri Zurnacı Emin, Mustafa Kandıralı Klarnet, Borazancı Memet, Kemençeci Aleko Bocunos, Darbukacı Bogos, günümüzün en sevilen kanto'su, Sağ Majör- "Açlık Konçerto"su.*
Bir erkekte en çok hangi özelliklere değer verirsiniz? *Erkek sözcüğüne uyan; güçlü ve etken.*
Bir kadında? *Kadın edilgendir. Kahır çeker. Topluma yön verir.*
En sevdiğiniz uğraş? *Hekimlik, yazarlık, çizerlik ve şarkı söylemek.*
Kimin ya da kimlerin yerinde olmak isterdiniz? *Sanat ve bilim dallarında ün yapmış kişilerle özdeşmek isterim. Uzun yıllar seyirci koltuklarından izleyerek hazla alkışladığım ünlü sanatçılarla bir süre sonra aynı sahnede birlikte buluşarak alkışlanmak, tartışsız mutluluğa boğuyor insanı...*
Sizin için en büyük felaket ne olabilirdi? *Bisturimin elimden alınması, kalemimin kırılması, sesimin kısılması ve yazılarımın karalanması.*
Başlıca karakter özelliğiniz? *Tutuculuktan uzak, herkesi sevmek, birlikte kazanılan ortak başarıları birlikte bölüşmek, alkış ve övgüleri birlikte emeği geçenlerle eşitçe paylaşmak, başarının insana mutluluk verici ürünlerini birlikte toplamak.*
Ne olmak isterdiniz? *Olmak istediklerimi olmuş durumdayım.*
En sevdiğiniz renk? *Işık rengi.*
En sevdiğiniz çiçek? *Günebakan çiçeği.*
En sevdiğiniz kuş? *Yüksekten uçan kuşlar.*
En sevdiğiniz yazar? *Bir şeyler yapmak için yazanlar, yazmış olmak için yazanlar değil.*
En sevdiğiniz şair? *Ezgileriyle aynı yolda savaşanlar.*
En sevdiğiniz isimler? *Mustafa Kemal Atatürk.*
En nefret ettiğiniz şey? *Riyakârlık, aldatılmak.*
Hayran olduğunuz askeri başarılar? *İstiklâl Savaşları.*
Hayranlık duyduğunuz reformlar? *Atatürk'ü seven reformlarını sevmez mi? Atatürk'ü Atatürk yapan reformlarıdır.*
Hangi doğal yeteneğe sahip olmak isterdiniz? *Yeteneklerimi kendim ürettim, çok şükür.*
Nasıl ölmeyi isterdiniz? *Ölümü hiç istemezdim.*
Amma ölüm oluyor insana düşünmek yaşamayı
Öbür dünyada akşam vakitleri
Fabrikalarımızın paydos saatlerinde
Bizi evlerimize götürecek olan yol
Böyle yokuş değilse eğer
ÖLÜM hiç de fena bir şey değil.
Şu andaki ruh haliniz? *Güçlüklerin insan direncini arttıracağına inanıyorum. Yoksunluklarla, güçlüklerle, olumsuzluklarla savaşmak daha bir güçlendiriyor beni. Bir ses geliyor içimden, sanki: Uyuyamayacaksın. Memleketin hali seni seslerle uyandıracak, oturup yazacaksın ve uyumayacaksın. Melih Cevdet gibi.*
Yaşam ilkeniz? *Ernest Hemingway, "Çanlar Kimin İçin Çalıyor" adlı yapıtının başına şu dizeleri almış.*
Hiç kimse bir ada değildir. Kendi başına bir bütün değildir. Herhangi bir kimsenin ölümü de beni eksiltir, çünkü ben insanlıkla ilgiliyim. Öyleyse, "çanlar kimin için çalıyor' diye sorma, onlar senin için çalıyor, bu çalan çanlar elbetteki çevremizdeki insanların sorunları ve dertleri idi.

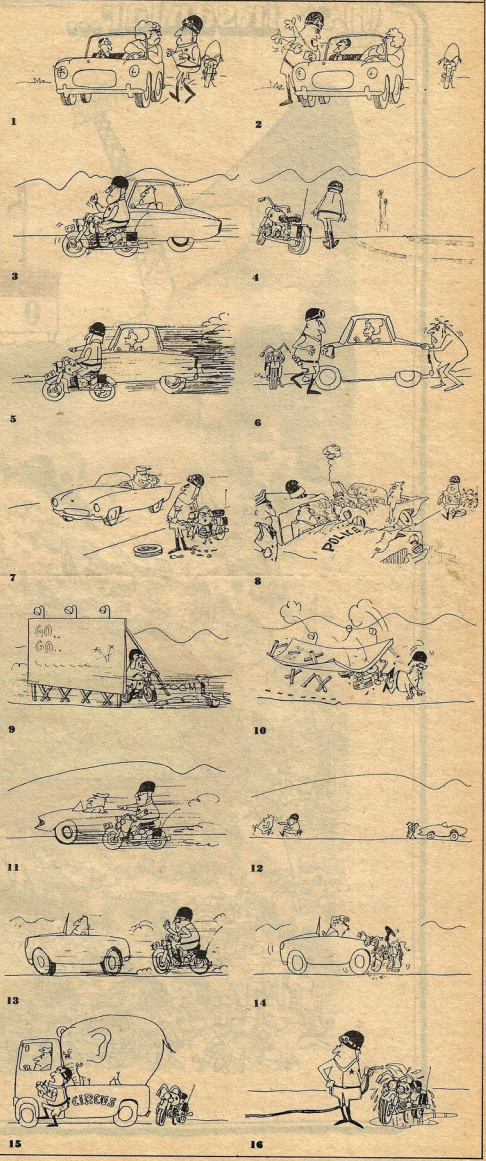

insanlar...

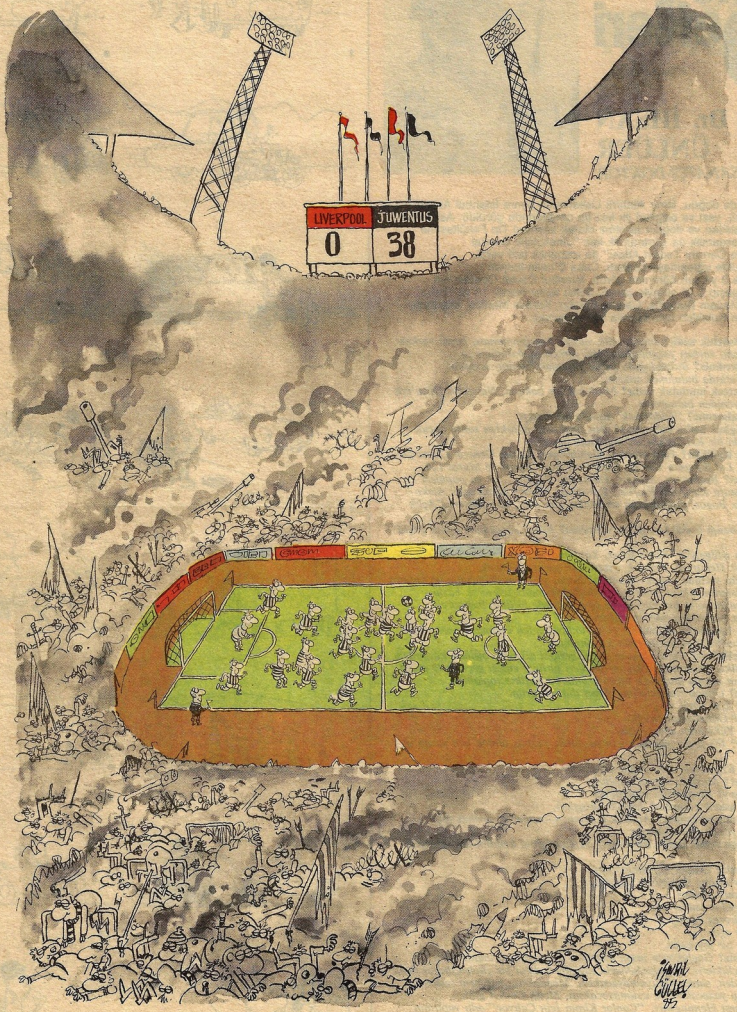

İsmail Gülgeç